

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Інноваційні напрямки розвитку правової системи України

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

25 листопада 2015 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2015**

Інноваційні напрямки розвитку правової системи України: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Тернопіль, 2015.- 65 с.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

**Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових
вчень. Філософія права**

**TERMS THEORY OF LAW THE SOCIAL SYSTEM AND
JURISPRUDENCE**

Koptyuk Tatyana

*student of the first course, National University«Odessa Law Academy» Kryviy
Rig faculty*

State and Law - this social phenomena, characterized by versatility, consistency, difficult structural, multifunctionality etc. Because they are the subject of study of many legal and social sciences, each of which has its own research objectives, goals, approaches.

The theory of law has its subject, functions and methods, occupies a specific provision in the social and legal sciences.

System of social (non-legal, humanities) sciences are philosophy, history, sociology, political science , economic science etc. But none of these sciences does not replace the theory of law in the study of state-legal phenomena. They only contribute to a better understanding of law and state, because studying their nature in a broader context.

Philosophy explains the most common patterns of social life, including those relating to state and law. Conceptual apparatus of philosophy is theoretical and methodological reference point for all social sciences, including the theory of law and other legal sciences.

History exploring in chronological stages of social development, the specific facts of state-legal life of peoples, not makes generalizing conclusions, not looking at them, unlike the theory of law, general laws.

Sociology exploring society as a whole, some of its institutions, processes, groups, studying the state and the law only as they relate to elements of society.

Politology close to the state and law, because the state - an important subject political system of society, it implements a policy of life through legal regulation of social relations. But political power, political relations, processes, consignment, leaders are studied as separate phenomena. State and law as closely related to the economic life and with the management of society.

System of legal science covered the general concept for them "jurisprudence".

Legal science a system of objective knowledge about the properties of law and state in their conceptual understanding and legal terms, about general and specific patterns of emergence, development and operation of law and state their structural diversity.

Statute the theory of law as a system of legal science determined that it:

- is a general theoretical , methodological, other basic applied sciences;
- combines and uses the data and conclusions of law sciences with metob to more general theoretical generalizations;
- examines the basic laws of the state and law in general;
- produces general concepts, principles on which the other sciences.

Legal science as a system of legal sciences can be represented through the structure - internal division into main groups (views) sciences which are interconnected:

1) theoretical and historical (the theory of law, history law and state - general and patriotic, history of studies about law and state);

2) branch (state law, civil law, criminal law , employment law , family law , administrative law, financial law, environmental law, commercial law and others) and interbranch (criminology, prosecutor's supervision , organization of justice);

3) special applications (criminology, forensic science , forensic psychology , forensic accounting and other). Applied Sciences are complex. To resolve the legal issues they are using and conclusions of both legal and non-legal sciences (physics, chemistry , general statistics, medicine and other);

4) science, studying public and private international law, constitutional law of other countries and other.

Nowadays use the results of centuries of achievements in the field of knowledge of law, state. Law in a state of recovery, due to objective conditions - transition to market relations, sovereignty of Ukraine, the formation of new thinking, which is the conceptual basis of human rights.

So, I can conclude, theory of law occupies prominently including social sciences and among legal sciences. Contributes to the general knowledge about society and developed in close collaboration with other sciences. Its study provides a deeper understanding and correctly identify certain processes society in general and in one state, solve problems in a particular area of social or legal sciences. While there is a direct need for parallel study and the entire system of interconnected sciences, separate existence is not that impossible, admission and threatens many errors. The system of social sciences theory of law is a private sociological theory which examines the state and law as a social phenomenon (institutions), namely as institutions of society. The system of law, theory of law is the general theory, methodological basis of legal sciences industry: concepts, principles and rules, open and some theory of law with all of Jurisprudence guiding values. Together with the methodological value theory of law is essential in determining the general legal categories, use for all branches of legal knowledge, for example such as the law, legal norm, relationship, legal regulation mechanism, application and implementation of

law and other. active use these advances theory of law will talk about more in-depth integration of scientific knowledge.

Література:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — с. 27-33
2. Навчальний посібник. - 3-тє вид., змін, й доп.- Тернопіль: Карт-бланш, 2002.- с.23-35
3. Підручник для студентів 3-14 юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. - Харків: Право, 2002. - с. 44-56
4. Место общей теории государства и права в системе социальных и юридических наук.[Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://www.zavtrasessiya.com/index.pl?act=ПРОДУКТ&id=864>

ПЕРЕДУМОВИ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ ЗГІДНО ФІЛОСОФСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕРІХА ФРОМА

Гарасимів Тарас Зеновійович

доктор юридичних наук, професор, заступник директора – декан повної вищої освіти Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка», професор кафедри теорії та філософії права

Одним із поважних опонентів філософських теорій щодо дослідження та обґрунтування природи людської деструктивності став відомий американський філософ Е. Фромм. Уперше він розпочав аналіз феномена агресії у праці «Втеча від свободи» (1941), де визначив руйнівну силу в людині як результат непрожитого нею до кінця власного життя. «Людський мозок, – писав він, – живе в двадцятому столітті; серця більшості людей ще в кам'яному...» [1, с. 181]. Мовлячи про колосальний рівень виявлених повсюдно руйнівних тенденцій, філософ зауважував, що «у більшості своїй вони не усвідомлюються як такі, а раціоналізуються у різноманітних формах. Мабуть, нема нічого у світі, що не використовувалося б як раціоналізація руйнації. Любов, обов'язок, совість, патріотизм – їх використовували і використовують для маскування руйнування себе самого або інших людей» [1, с. 322].

Фактично на першому етапі свого дослідження філософ дотримувався тих загальних світоглядних установок, котрі ґрунтувалися на твердженні про споконвічну порочність людської природи. Більш глибокий і детальний аналіз причин деструктивної поведінки особистості Е. Фромм здійснив в одній із останніх своїх праць – «Анатомія людської

деструктивності» (1973). Ця праця має значну цінність для сучасності, бо з переконливою аргументацією та доказовістю обґрунтовує соціальні корені схильності людей до насильства і руйнації.

Розмірковуючи про людську агресію, Е. Фромм зважав на те, що існують дві тенденції в цьому питанні: раціональна агресивність, тобто реакція на напад, що загрожує життю або ж цілісності особистості, та ірраціональна руйнівність. Ірраціональну руйнівність філософ розглядає як вияв агресивної пристрасті, що корениться в характері людини, а не в її інстинктах, як уважав З. Фрейд. Теорія «інстинкту смерті», на думку Е. Фромма, обмежена через те, що вона не може однозначно пояснити дані етнографічних досліджень, згідно з якими рівень руйнівності у різних індивідів і різних соціальних груп відмінний. Будь-яка спроба зрозуміти корені руйнівності, вважав Фромм, повинна розпочинатися з дослідження соціальних умов існування індивіда. Крім того, важливо не лише усвідомити роль руйнівності в динаміці соціального процесу, але й зрозуміти, які саме фактори сприяють її посиленню.

Аналіз економічного, соціального і культурного стану життя людей, починаючи з кінця XV ст. і аж до сучасного йому капіталістичного суспільства, дає можливість філософу зробити висновок: «...Рівень руйнівних елементів в індивіді пропорційний тому ступеню, яким обмежена його експансивність» [1, с. 325]. Учений підкреслював, що він має на увазі не окремі фрустрації того чи іншого інстинктивного потягу, а загальну скутість, що перешкоджає спонтанному розвитку людини і вияву всіх її внутрішніх природних можливостей: емоційних та інтелектуальних. Він писав: «У життя своя власна динаміка: людина повинна рости, повинна проявити себе, повинна прожити своє життя. Цілком очевидно, якщо ця тенденція пригнічується, а енергія, котра спрямована до життя, зазнає розладу і перетворюється на енергію, спрямовану на руйнацію [1, с. 325]. Отож, Е. Фромм уважав, що чим повніше життя особистості реалізується, тим менше в ньому виявляються руйнівні тенденції, і навпаки, чим більше потяг до життя пригнічується, тим сильніше тяжіння до руйнування. «Руйнівність – це результат непрожитого життя» [1, с. 326].

Е. Фромм намагався показати, що деструктивність, як вторинна потенційність, властива всім людським істотам, проте це потенційне джерело зла не завжди виявляється; воно актуалізується, якщо умови життя людини протилежні її екзистенційним потребам. «Зло не має незалежного існування саме собою. Воно – відсутність добра, результат невдач в реалізації життя» [3, с. 209]. З позиції всебічно обґрунтованої антропологічної концепції Е. Фромм формулював гранично чітко свою позицію: «Ми замінюємо фрейдівський фізіологічний принцип пояснення людських пристрастей на еволюційний соціобіологічний принцип

історизму» [2, с. 24]. Відповідно до цього принципу людина жодною мірою не є руйнівником за своєю природою. Таким її робить історія. Деструктивність особистості, за Фроммом, – набута властивість, джерела якої треба шукати в людській свободі. Проте не сама свобода породжує руйнівність, як вважали мислителі минулого, а саме утримання від власної волі: неготовність користуватися надбанням людської суб'єктивності парадоксальним чином призводить до вияву ірраціональної агресії. Задушена внутрішня свобода якраз і породжує, як підкреслює філософ, синдром насильства.

Отже, Е. Фромм не залишає людині можливості перекласти вину за власну агресію на нейропсихічні механізми. Любов, ніжність, свобода, садизм, мазохізм, жадоба власності і влади – все це відповідь на екзистенційні потреби, які є специфічно людськими. Хоча екзистенційні потреби однакові для всіх людей, індивіди і групи різняться між собою з точки зору переважальних пристрастей. А ось що переважить у людині – любов чи прагнення до розрухи – значною мірою, на думку філософа, залежить від соціальних умов. Саме вони впливають на біологічно задану екзистенційну ситуацію і потреби, що виникають у зв'язку з цим.

Джерела:

1. Фромм Э. Бегство от свободы / Эрих Фромм. – М.: Прогресс, 1990. – 328 с.
2. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности / Эрих Фромм. – М., 1994. – С. 8–11.
3. Фромм Э. Человек для себя / Эрих Фромм. – Мн., 1992. – С. 209.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ НОРМИ ЗАХИСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ

Єрмакова Ганна Станіславівна

*кандидат філософських наук, Київський національний університет імені
Тараса Шевченка*

Право на свободу совісті та віросповідання є одним із фундаментальних прав, які закріплені в усіх міжнародних документах, що містять перелік прав людини.

Після розвалу Радянського Союзу в Україні, як і в світі загалом, відбулося переосмислення базових людських цінностей включно з переглядом відносин церкви (релігійних організацій) і держави, як складової права людини на свободу світогляду та віровизнання, одного з фундаментальних природних прав людини. Тому не випадковим є те, що

реалізація права на свободу світогляду і віровизнання в аспекті міжнародно-правових стандартів є важливим критерієм оцінки демократичності держави.

Усвідомлення в Україні змісту права на свободу совісті та віросповідання в його міжнародно-правовому вимірі почало активно формуватися з набуттям нею незалежності та відбувалося разом із становленням вітчизняного законодавства у цій сфері. А зважаючи на приєднання України до основних європейських міжнародно-правових актів, які містять зобов'язання щодо захисту свободи совісті та віросповідання, даний процес відбувається під їх безпосереднім впливом. Отже, зберігається необхідність подальшого з'ясування сучасного змісту міжнародно-правових зобов'язань, що виникають для держави у сфері захисту цього права. Крім того, законодавство України про захист права на свободу віросповідання залишається у стадії реформування. Така необхідність обумовлюється зокрема тим, що за роки незалежності Україна стала багатоконфесійною державою. Це нова ситуація, в якій врахування міжнародного досвіду захисту свободи совісті та віросповідання може мати велике значення для збереження міжконфесійного миру в державі[1].

З другої половини ХХ ст. відбувалось активне формування міжнародної судової практики захисту цього права, що надало його змісту певної динаміки. Сучасне розуміння права на свободу совісті та віросповідання ґрунтується не лише на багатій і змістовній історії його розвитку, але й має значну практику як на універсальному, так і регіональному рівнях[2].

В практиці Комітету з прав людини ООН, Спеціального доповідача ООН зі свободи совісті та віросповідань та Європейського суду з прав людини стосовно права на свободу совісті та віросповідання панує ліберальний підхід, який вміщує широке коло релігійних і нерелігійних переконань.

Налагодження цивілізованих відносин з релігійними організаціями відіграє особливу роль в процесі розбудови молодої України. І держава, і релігійні організації обопільно зацікавлені у співпраці. Таке налагодження стосунків має відбуватися передусім у правовому полі, тобто шляхом визначення прав і обов'язків релігійних організацій на законодавчому рівні, і нижче - прийняття ефективного закону у сфері свободи совісті та віросповідання, видання відповідних підзаконних нормативних актів для деталізації норм та положень конституції та законів. Оскільки від налагодження стосунків держави з релігійними організаціями багато в чому залежить стабільність і подальший розвиток України. Адже залежно від того, як розвиватимуться стосунки держави і церкви (релігійних

організацій), українське суспільство буде ставати більш консолідованим, або навпаки [3].

Порушення релігійних прав людини негативно впливає на інші права, зокрема право на життя, фізичної цілісності, свободи та безпеки особи, право на свободу висловлення, мирні зібрання та об'єднання, освіту, право на свободу пересувань, національність тощо. Саме тому дослідження права на свободу віросповідання є одним із центральних у науковій розвідці прав людини, а для розуміння міжнародно-визнаного змісту права на свободу віросповідання принципово важливим є аналіз сучасної практики Комітету з прав людини та Європейського суду з прав людини. Вітчизняна практика свідчить, що питання права на свободу совісті та віросповідання цікавило дослідників насамперед з точки зору національного законодавства. Усе це має велике значення для подальшого вдосконалення українського законодавства й може мати суттєве практичне значення для гарантування в Україні права людини на свободу совісті та віросповідання[1].

В процесі розвитку європейської цивілізації в міжнародному праві склалася система норм гарантування та захисту права на свободу совісті та віросповідання, які в подальшому знайшли своє закріплення в універсальних і регіональних міжнародних договорах з основоположних прав людини. Сучасні міжнародно-правові норми захисту права на свободу совісті та віросповідання, особливо універсального рівня, є міжнародним мінімальним стандартом захисту цього права. Вони визнані невід'ємними правами людини і створюють певну відправну точку у вивченні міжнародно-правового забезпечення цього права. Право на свободу совісті та віросповідання є комплексною й динамічною нормою, зміст якої постійно уточнюється, розширюється, трансформується міжнародно-правовими органами відповідно до реалій міжнародного життя[4].

Кожна демократична держава прагне втілити у національному законодавстві загальнолюдські цінності, котрі закріплені в різних міжнародних актах чи інших джерелах. Відповідно до цього і наша держава як тільки стала на шлях незалежності, активізувала процеси визнання прав людини й впровадження ефективних юридичних засобів їхньої реалізації та захисту. І серед цих цінностей невід'ємною частиною є право людини на свободу світогляду та віросповідання.

Література:

1. Опаносюк В. В. Законодавство України про релігію і церкву / В. В. Опаносюк // Навчально-методичний посібник. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 107 с.

2. Буроменський М.В. Міжнародне право / За ред. М. В. Буроменського // Навч. посібник – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
3. Котюк В.О. Основи держави і права: Навч. Посіб. – 3-є вид., доп. і перероб. – К., 2001.
4. Ніколаєнко Н. Функції релігії та їх зв'язки з охоронно-правничими функціями держави : історичний аспект [Електронний ресурс] / Ніколаєнко Н. - Режим доступу : <http://experts.in.ua/baza/analytic/detail.php?ID.=17774>.

ПРОБЛЕМА ЕВОЛЮЦІЇ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ЖІНКИ В УКРАЇНІ (X – СЕРЕДИНА XVII СТ.) У ДОСЛІДЖЕННЯХ ВЧЕНИХ КИЇВСЬКОЇ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ ШКОЛИ

Мартинюк Олексій Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права та адміністративного права Донецького національного університету (м. Вінниця)

Для сучасного осмислення історії вітчизняного права необхідною передумовою є узагальнення творчих здобутків учених минулих поколінь. Метою даної доповіді є аналіз проблеми еволюції правового становища жінки в Україні (X – середина XVII ст.) у дослідженнях вчених київської історико-правової школи.

Київська історико-правова школа (школа істориків західно-руського права) – група вчених, яка сформувалася на юридичному факультеті Київського університету Св. Володимира у 60-х рр. XIX ст. і об'єднала спільними науковими інтересами щодо вивчення права Великого князівська Литовського. За твердженням Т. І. Боднарук, праці вчених школи західноруського права багаті фактичним матеріалом та оригінальними ідеями, мають непересічне значення для створення цілісної картини розвитку українського права [1, с. 3-4].

Значний внесок у розвиток досліджень, пов'язаних з окремими аспектами проблеми еволюції правового становища жінки в Україні у X – середині XVII ст. зробили такі вчені, як **М. Д. Іванишев** («О плате за убийство в древнерусском и других славянских законодательствах в сравнении с германскою виурою», 1840 р.; «Об идее личности в древних правах богемских и скандинавских», 1842 р.; «Сочинения Н. Д. Иванишева под редакцией проф. А. В. Романовича-Славатинского», 1876 р.), **М. Ф. Владимирський-Буданов** («Обзор истории русского права», 1909 р. (шосте видання, всього їх було сім); «Черты семейного права западной России в половине XVI века», 1890 р.; «Очерки из истории

Литовско-русского права», 1907 р.; «Форми селянського володіння землею в Литовсько-Руській державі XVI в. Розвідки про селянство на Україні-Руси в XV–XVIII в.», 1909 р.), **Ф. І. Леонтович** («Русская Правда и Литовский Статут, в видах настоятельной необходимости включить литовское законодательство в круг истории русского права», 1865 р.; «Источники русско-литовского права», 1894 р.; «Правоспособность литовско-русской шляхты», 1908 р.), **Г. В. Демченко** («Наказание по Литовскому Статуту в его трех редакциях», 1894 р.), **М. М. Ясинський** («Уставные земские грамоты Литовско-русского государства», 1889 р.; «Внешняя история русского права», 1895 р.; «Материалы для истории судоустройства и судопроизводства в Литовско-русском государстве. Акты о копных и панских судах», 1897 р.), **М. О. Максимейко** («Источники уголовных законов Литовского Статута», 1894 р.; «Русская Правда и литовско-русское право», 1904 р.) та інші.

Особливе місце серед досліджень з історії права періоду, що розглядається займають праці відомого вітчизняного вченого, професора Київського університету Св. Володимира і засновника історико-правової школи М. Д. Іванишева. У своїх дослідженнях він значну увагу приділяв правовому становищу жінки на початкових етапах становлення державності у слов'янських народів. Будучи послідовником історичної школи права [2, с.731] та прихильником порівняльно-правового методу, М. Д. Іванишев відзначив досить високе правове становище жінки серед слов'янських народів у галузі приватного права (наприклад, особисте і майнове становище жінки та ін.) порівняно із скандинавськими народами. Заслужують на увагу розвідки вченого у галузі історії вітчизняного кримінального права. Так, М. Д. Іванишев значну увагу приділив вивченню порядку стягнення головщини за Литовським Статутом та спробував дати відповідь на запитання щодо права жінки на стягнення приватної винагороди у випадку вбивства її родичів.

Професор М. Ф. Владимирський-Буданов досліджував інститути вітчизняного права як доби Київської Русі, так і періоду, коли українські землі перебували у складі Литовсько-Руської держави та Речі Посполитої. Досить цікавими є висновки дослідника стосовно окремих питань правового становища української жінки. Певне місце у працях дослідника займають проблеми, пов'язані з особистими, майновими та спадковими правами жінки, а також питання еволюції кримінально-правового становища жінки в Україні у зазначену добу.

Один з перших, хто звернув увагу на тісний взаємозв'язок Руської Правди та Литовського Статуту, був Ф. І. Леонтович. Досліджуючи взаємозалежність між основними поняттями та інститутами кримінального права Київської Русі та доби, коли українські землі перебували у складі Литовсько-Руської держави та Речі Посполитої,

вчений визначив і певні закономірності розвитку кримінально-правового становища жінки у вказаний період. Інший дослідник – Г. В. Демченко – визначив загальні підстави та принципи призначення покарань для населення різних суспільних станів.

Дослідження статутних земських грамот Литовсько-Руської держави проводив М. М. Ясинський. Вчений довів, що до видання першої редакції Литовського Статуту в 1529 р. на території України панувало звичаєве право, і, таким чином, правове становище жінки не зазнавало негативних змін порівняно з добою України-Русі. Дослідник ввів у науковий обіг значну кількість актових джерел, які стосувалися кримінально-правового становища жінки в Україні у XVI ст.

Праці М. О. Максимейка були присвячені шлюбно-сімейним відносинам, розвитку інституту опіки, спадковим правам вдови, а також окремим аспектам генезису вітчизняного кримінального права як доби Київської Русі, так і періоду, коли українські землі перебували у складі Литовсько-Руської держави та Речі Посполитої. Дослідник довів істотний вплив Руської Правди на вітчизняне право у XVI – першій половині XVII ст.

Таким чином, серед основних здобутків вчених київської історико-правової школи права у контексті поставленої проблеми можна відзначити той факт, що на відміну від їх російських колег вони чітко розрізняли правове становище жінки в українських землях та у Московській державі. Одночасно з цим, деякі аспекти проблеми правового становища жінки в Україні у X – середині XVII ст. згаданими вченими досліджувалися лише у контексті загального вивчення історії вітчизняного («західно-руського») права.

Література:

1. Боднарук Т. І. Західноруське право: дослідження і дослідники. Відп. Ред. І. Б. Усенко / Т. І. Боднарук. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – 160 с.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Українська енциклопедія, 1998. – 1999. – Т. 2. – 744 с.

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ПРИСЯГИ ПРАЦІВНИКА ОВС

Маськовіта Марія Миколаївна

*аспірант Львівського державного університету внутрішніх справ,
спеціаліст деканату повної вищої освіти Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»*

Становлення інституту присяги працівника органів внутрішніх справ – складний процес, що ґрунтується на історичних передумовах і

суспільно-політичних уявленнях про організацію правоохоронних структур та необхідність їх реформування з метою вдосконалення. Прийняття Закону України «Про Національну поліцію» свідчить, що дана інституція перебуває у стані правового розвитку та еволюції. Для визначення ролі і місця присяги працівника органів внутрішніх справ у структурі їх правового статусу доцільно проаналізувати дане питання в історико-правовій ретроспективі, що дасть змогу виявити проблеми й суперечності, ефективно використати набутий раціональний досвід.

В Україні історично сформувалося, що присяга неодмінно поєднувалася із кодексом честі – найвагомішою й найвиразнішою ознакою всієї мовноповедінкової системи. У дохристиянський період були поширені «клятви землею», у цей же період, на теренах Київської Русі «присягали Перунові [1, с. 38]. Клятвене звернення до зброї пов'язане із вірою у те, що вона покарає відступника у разі порушення обітниці, а заприсягання вищими силами перетворювало роту в найсильніший доказ. Після виголошення урочистої формули, клятви захищалися релігійними нормами, а їх порушення підлягали суворому покаранню з боку богів [2, с. 243].

Традиція урочистої присяги на іконах чи богослужбових книгах існувала й досі існує не лише в Україні, а й в усьому світі. В Україні присягу неодмінно складали козаки, у Січі новачок проходив особливі обряди прийому в молодики, де він присягав вірно, незмінно й до кінця свого життя служити товариству.

У Конституції гетьмана Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 року передбачалося, що між гетьманом і Генеральною Старшиною, полковниками та генеральними радниками, щоб «була дієва, обопільна довіра, кожен з них повинен буде скласти формальну присягу шляхом публічно здійсненої клятви на вірність Вітчизні, на відданість своєму регіментареві, на дотримання своїх повноважень відповідно до посади, яку вони коли-небудь обійматимуть» [3].

На теренах Східної Галичини протягом 1914-1917 рр. функціонувало військове формування Українські Січові Стрільці. Головними організаційними засадами стрілецького руху були: добровільність, взаємодопомога, рівність, дотримання закону та виконання усталених правил поведінки в суспільстві, пошана власної та чужої гідності, моральність, чесність, патріотизм. Членом товариств міг бути кожний українець (українка) незалежно від соціального походження та стану. Кожний бажаючий, котрий хотів поповнити стрілецькі ряди, мав присягнути на вірність Україні.

У радянський період Указом Президії ВС СРСР «Про спеціальні звання рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ» від 23 жовтня 1973 р. [4] було затверджено Присягу рядового і

начальницького складу органу внутрішніх справ, а також Положення про порядок прийняття присяги рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ.

У ч. 8. ст. 17 Закону України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. [5] передбачалося, що працівники міліції складають присягу, текст якої затверджується Радою Міністрів Української РСР. 17 квітня 1991 р. Рада Міністрів Української РСР затвердила текст Присяги працівника органів внутрішніх справ РСР [6]. У порівнянні з текстом Присяги встановленої Указом Президії ВС СРСР «Про спеціальні звання рядового и начальницького складу органів внутрішніх справ» від 23 жовтня 1973 р., новий текст вже не передбачав «до кінця залишатися відданим ... соціалістичній Батьківщині і справі комуністичного будівництва».

28 грудня 1991 р. вже Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження нового тексту Присяги працівника органів внутрішніх справ України» № 382 затверджено текст Присяги працівника органів внутрішніх справ наступного змісту.

У новому Законі України «Про Національну поліцію» [7] передбачено, що поліцейський - це громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

У порівнянні з вищеназваними текстами Присяги, текст Присяги поліцейського є скороченим. Однак важливо відмітити, що у тексті присяги поліцейського відсутні деонтологічні конструкції які були у тексті Присяги працівника органів внутрішніх справ: «бути гуманним, чесним, сумлінним і дисциплінованим працівником» та «постійно вдосконалювати професійну майстерність та підвищувати рівень культури, всіляко сприяти зміцненню авторитету органів внутрішніх справ» [7].

Отже, до теперішнього часу зберіглося історично сформоване розуміння присяги працівника органів внутрішніх справ як різновиду ритуалу, в якому акцент спрямований на зовнішню форму здійснення діяльності з усвідомлення змісту. Тексти сучасних присяг характеризуються стислістю, конкретністю і відсутністю в них вказівок на заохочення чи покарання особи, що складає присягу. Відсутність в тексті присяги ідеологічного змісту пов'язане з тим, що сучасні конституції держав визнають ідеологічне та політичне різноманіття, багатопартійність. Основний же акцент у присязі спрямований на відповідальність особи, що присягає за доручену їй справу.

Джерела:

1. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу: іст. – реліг. моногр. – К.: АТ «Обереги», 1992. – 424 с.

2. Купченко Ю.А. Перформативные истоки юридического термина *sponde K* вопросу о ритуализации права / Ю.А.Купченко // Сибирский филологический журнал. - 2014. - № 1. - С. 243-246.
3. Конституція Пилипа Орлика: оригінал та його історія. Підготувала Вовк О. Б. // Архіви України. — 2010. — Випуск 3-4 (269): липень-вересень. — С. 145–166.
4. О специальных званиях рядового и начальствующего состава органов внутренних дел: Указ Президиума ВС СССР ОТ 23.10.1973 г. . — Электронный ресурс. — Режим доступа: <http://russia.bestpravo.ru/ussr/data03/tex14602.htm>
5. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року № 565-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. - № 4. – Ст. 95.
6. Про затвердження тексту Присяги працівника органів внутрішніх справ Української РСР: Постанова Ради Міністрів УРСР від 17 квітня 1991 року № 95. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/382-91-%D0%BF>
7. Про національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - № 40-41. – Ст. 1970.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ
МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ**

*Каспрук Оксана Сергіївна
аспірантка кафедри міжнародного публічного права Інституту
міжнародних відносин Київського національного університету імені
Тараса Шевченка*

На сучасному етапі внаслідок процесу лібералізації національних та міжнародних транспортних послуг ринок транспортних перевезень зазнав значної реструктуризації, яка сприяла якісно новим змінам в сфері міжнародних транспортних перевезень.

Основою підвищення ефективності співпраці між країнами в сфері транспортних перевезень являються кардинальні зміни у впровадженні новітніх технологій перевізного процесу, орієнтовані на високу якість транспортного обслуговування, що може бути досягнуто активним застосуванням мультимодальних перевезень.

На сьогодні не існує єдиного узагальненого підходу до визначення поняття «мультимодальних перевезень». Окремі дослідники висловлюють думку, що під міжнародними мультимодальними перевезеннями слід вважати такі перевезення, при яких вантаж слідує по території двох або більше держав, які уклали між собою спеціальні угоди.

Так, наприклад, О.Є. Соколова визначає даний вид перевезень як «інтегровану та взаємозв'язану транспортну систему, завданням якої є прискорення, здешевлення та спрощення технологічних процедур упродовж повного ланцюга доставки «від дверей до дверей» за умов організаційно-технологічної взаємодії всіх ланок перевізного процесу» [1, с. 114].

Інший дослідник Е.Л. Лимонов визначає міжнародні мультимодальні перевезення як «перевезення з використанням декількох видів транспорту, виконувані під відповідальністю одного перевізника за єдиним транспортним документом і за єдиною наскрізною ставкою» [2, с. 54-56].

Згідно з Конвенцією ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів від 1980 р. терміну «мультимодальні перевезення» відповідає термін «змішані перевезення», що означає перевезення вантажів щонайменше двома різними видами транспорту на підставі договору змішаного перевезення з місця в одній країні до обумовленого місця доставки в іншій країні [3]. Відповідно до Конвенції операції з вивезення

та доставки вантажів, які здійснюються тільки одним видом транспорту, не вважаються міжнародним змішаним перевезенням.

Необхідно зазначити, що у визначенні Європейської економічної комісії ООН щодо мультимодальних перевезень відсутнє універсальне визначення, відповідно застосовуються наступні терміни: «мультимодальні перевезення», «інтермодальні перевезення», «комбіновані перевезення», «автомобільно-залізничні перевезення» (у вітчизняній літературі відомі як контрейлерні перевезення), «комбіновані перевезення залізничним та автомобільним транспортом», «морські перевезення на короткі відстані» та інші.

Досить важливе місце в розвитку правового регулювання змішаних перевезень займають «Токійські правила», положення яких стали основою проформ транспортних документів [4].

Основним міжнародним договором в галузі правового регулювання міжнародних комбінованих перевезень виступає Конвенція ООН 1980 року «Про міжнародні мультимодальні перевезення вантажів» (Женевська конвенція), норми якої носять імперативний характер.

Важливим етапом у розвитку правового регулювання міжнародних перевезень стало створення Роттердамських правил (Конвенції «Про договори повністю або частково морський міжнародного перевезення вантажів» 2008 року).

Роттердамські правила, являють собою певну альтернативну можливість для учасників мультимодального перевезення отримати і використовувати передбачувану систему відповідальності, передбачену в даних правилах, відповідно покликані встановити новий режим відповідальності перевізника шляхом модифікації системи мережевої відповідальності [5].

На підставі викладеного можна зробити наступні висновки:

1. У більшості наукових праць відсутнє єдине юридичне визначення мультимодальних перевезень, що створює певну плутанину, так як поряд з даним поняттям використовуються такі терміни як: «інтермодальні перевезення», «комбіновані перевезення» та «змішані перевезення».

2. На сьогодні існує цілий ряд міжнародних документів, в межах яких відбувається регулювання міжнародних мультимодальних перевезень, одні з яких не вступили в силу, а інші мають лише рекомендаційний характер.

Література:

1. Соколова О.Є. Концептуальні засади формування мультимодальної системи перевезення вантажів / О. Соколов // журнал «Наукоємні технології», № 1 (21), 2014. – С. 114-118.

2. Лимонов Э.Л. Внешнеторговые операции морского транспорта и мультимодальные перевозки. СПб.: Выбор, 2000. - 416 с.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про міжнародні змішані перевезення вантажів ООН від 24.05.1980 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_189.
4. Лебедев В.П. Смешанные перевозки как разновидность международных перевозок и международное право. / В.П. Лебедев // Транспорт. № 47. – 2006.
[Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.murs.com.ua.
5. Калпин А.Г. Конвенция ООН о договорах полностью или частично морской перевозки грузов (Роттердамские правила) / А. Калпин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lawjournal.hse.ru/data/2012/06/25/1256190785/4-2010-8.pdf#page=5&zoom=auto,-172,250>.

Науковий керівник: Забара Ігор Миколайович, кандидат юридичних наук, доцент, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВО СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ В УКРАЇНІ

Замкова Ірина

студентка юридичного факультету ПВНЗ «Європейський університет»

У контексті вдосконалення соціальної політики України важливим є з'ясування природи «права спільної сумісної власності подружжя». Тож відповідно метою даної публікації є дослідження окремих аспектів права щодо спільної сумісної власності подружжя в Україні.

Спільна власність має місце тоді, коли власниками певного майна є двоє та більше осіб. Спільна власність, залежно від визначеності часток у праві власності, може бути сумісна або часткова. Тоді, як право спільної сумісної власності – це різновид права спільної власності, що належить двом або більше особам одночасно (множинність суб'єктів) на один і той самий об'єкт (єдність об'єкта) без визначення часток кожного з них. Якщо ж частки є визначеними (наприклад, визначено, якою часткою у праві власності на квартиру володіє кожен зі співвласників), тоді власність є спільною частковою.

Стаття 51 Конституції України передбачає, що кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї, на цій нормі ґрунтуються і майнові права [1], це зазначено в ст. 63 Сімейного кодексу України (далі – СК України): чоловік та дружина мають рівні права щодо володіння, користування і розпорядження майном яке належить їм на праві спільної сумісної власності [2]. Згідно з ч. 2 ст. 60 СК України: «кожна річ набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя». При цьому частина перша даної статті вказує, що незалежно від того, чи мав другий із подружжя власний заробіток, майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності [2]. Тобто, якщо дружина, наприклад, за весь час перебування у шлюбі не працювала та не мала постійного заробітку, то це не позбавляє її права власності на майно, придбане за кошти чоловіка. Зокрема об'єктом спільної сумісної власності може бути заробітна плата, стипендія, пенсія, речі для професійних занять, музичні інструменти, лікарське обладнання, оргтехніка, інші доходи та речі набуті одним із подружжя за час перебування в шлюбі.

Право розпоряджатися майном що є об'єктом спільної сумісної власності здійснюється за взаємною згодою чоловіка та дружини. В силу

того що сімейні відносини передбачають спільний побут, інтереси, фінанси, не рідко стається так що в особисте майно чоловіка чи дружини були вкладені спільне майно, кошти, трудові затрати іншого з подружжя. В цьому випадку законом передбачено можливість визнання особистого майна об'єктом спільної сумісної власності, якщо:

– *особисте майно одного із подружжя істотно збільшилось в своїй вартості в результаті вкладення спільних коштів, трудових затрат, або вкладення коштів, трудових затрат іншого із подружжя;*

– *якщо один із подружжя працею або коштами брав участь в утриманні майна, належного другому з подружжя, в управлінні цим майном чи догляді за ним.*

Відповідно визнання особистого майна об'єктом спільної сумісної власності можливе тільки при виникненні спору, за рішенням суду. Звернувши увагу на неоднозначну судову практику можна зазначити, що раніше виникало безліч спірних питань з приводу майна приватних підприємств, до яких було залучено майно, кошти, що були об'єктом спільної сумісної власності подружжя. Підставою для таких звернень було відповідне рішення Конституційного Суду України де було прийнято її офіційне тлумачення, що встановлювало статутний капітал та майно приватного підприємства, які були сформовані за рахунок спільної сумісної власності подружжя, і визнаються об'єктом їх спільної сумісної власності.

Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 2 жовтня 2013 р. у справі № 6-79цс13 дала такий висновок: про те, що встановивши факт оформлення права приватної власності приватного підприємства та видачі йому свідоцтва про право власності на нежиле приміщення, суд касаційної інстанції безпідставно своїм рішенням змінив правовий режим майна приватного підприємства як спільного сумісного майна подружжя, оскільки з моменту внесення майна до статутного фонду підприємство є єдиним власником майна, і це майно не може одночасно перебувати у власності інших осіб. Навіть у разі передання подружжям свого спільного сумісного майна до статутного фонду приватного підприємства, заснованого одним із них, майно переходить у приватну власність цього підприємства, а в іншого з подружжя право власності на майно (тобто речове право) трансформується в право вимоги (зобов'язальне право), сутність якого полягає у праві вимоги виплати половини вартості внесеного майна в разі поділу майна подружжя (а не право власності на саме майно) або право вимоги половини отриманого доходу від діяльності підприємства, або половини майна, що залишилося після ліквідації підприємства [4].

Відповідно дане рішення не суперечить рішенням Конституційного суду України в якому йшлося що об'єктом спільної сумісної власності

можуть бути підприємства, які сформовані тільки за рахунок майна, що знаходилось в спільній сумісній власності подружжя. Тому право спільної сумісної власності розповсюджується і на правочини, що укладені за час перебування в шлюбі та мають відношення до спільного майна. Також чоловік та дружина мають право укласти між собою договори які не заборонені законодавством, предмет договору може стосуватися як спільного майна так і особистого майна кожного з них.

Хотілося б зазначити перелік майна, що відповідно до ст. 57 СК України є приватною власністю дружини, чоловіка: 1) майно, набуте нею, ним до шлюбу; 2) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування; 3) майно, набуте нею, ним за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто; 4) житло, набуте нею, ним за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»; 5) земельна ділянка, набута нею, ним за час шлюбу внаслідок приватизації земельної ділянки, що перебувала у її, його користуванні, або одержана внаслідок приватизації земельних ділянок державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, або одержана із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених Земельним кодексом України; 6) особистою приватною власністю дружини та чоловіка є речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть тоді, коли вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя; 7) особистою приватною власністю дружини, чоловіка є премії, нагороди, які вона, він одержали за особисті заслуги (суд може визнати за другим з подружжя право на частку цієї премії, нагороди, якщо буде встановлено, що він своїми діями (ведення домашнього господарства, виховання дітей тощо) сприяв її одержанню); 8) особистою приватною власністю дружини, чоловіка є кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі, яка їй, йому належала, а також як відшкодування завданої їй, йому моральної шкоди; 9) особистою приватною власністю дружини, чоловіка є страхові суми, одержані нею, ним за обов'язковим особистим страхуванням, а також за добровільним особистим страхуванням, якщо страхові внески сплачувалися за рахунок коштів, що були особистою приватною власністю кожного з них [2].

3 червня 2015 року при розгляді справи № 6-38цс15 про поділ спільного майна подружжя та визнання договору дарування удаваним правочином Верховний Суд України (надалі – ВСУ), висловив правову позицію щодо поділу майна, внесеного до статутного капіталу юридичної особи одним з подружжя під час зареєстрованого шлюбу. ВСУ встановив, що належність майна до спільної сумісної власності подружжя визначається не тільки фактом придбання його під час шлюбу, але і

спільністю участі подружжя коштами або працею в набутті майна [5]. Тож застосовуючи ст. 60 СК України та визнаючи право спільної сумісної власності подружжя на майно, суд повинен установити не тільки факт набуття майна під час шлюбу, але й той факт, що джерелом його набуття є спільні сумісні кошти або спільна праця подружжя [2].

ВСУ визначив, що критеріями, які дозволяють надати спірному набутому майну режим спільного майна є: 1) час набуття такого майна; 2) кошти, за які таке майно було набуто (джерело набуття); 3) мета придбання майна, яка дозволяє надати йому правовий режим спільної власності подружжя [5].

У зв'язку з вищезазначеним, грошові кошти, внесені одним з подружжя, який є учасником господарського товариства, у статутний капітал цього товариства за рахунок спільних коштів подружжя, стають власністю цього товариства, а право іншого з подружжя на спільні кошти трансформується в інший об'єкт – право вимоги на виплату частини вартості такого внеску.

Відповідно, якщо один з подружжя є учасником господарського товариства і вносить до його статутного капіталу майно, придбане за рахунок спільних коштів подружжя, то таке майно переходить у власність цього підприємства, а в іншого з подружжя право власності на майно (тобто речове право) трансформується в право вимоги (зобов'язальне право), сутність якого полягає у праві вимоги виплати половини вартості внесеного майна в разі поділу майна подружжя або право вимоги половини отриманого доходу від діяльності підприємства.

Коли співвласники мають можливість або постає необхідність визначити свої частки (наприклад, унаслідок розлучення), це призводить до перетворення спільної сумісної власності на спільну часткову власність. На відміну від підстав виникнення спільної часткової власності, законодавство чітко визначає випадки виникнення спільної сумісної власності. Остання вважається спільною частковою власністю, якщо іншого не передбачено законом або договором. Стаття 68 СК України визначає, що розірвання шлюбу не припиняє права спільної сумісної власності на майно, нажите під час шлюбу. Проблеми з відокремленням «подружньої частки» і спадкового майна можуть виникнути в разі смерті одного з подружжя [2]. Частка у спільній сумісній власності того з подружжя, хто помер, належить до спадщини та спадкується на загальних підставах (ст. 1226 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)) [3].

Отже, сімейне законодавство України визначає об'єктами права спільної сумісної власності подружжя будь-які речі та майно, за винятком тих, що виведені з цивільного обігу (ч. 1 ст. 61 СК України) [2]. За змістом ст. 177 ЦК України, об'єктами цивільних прав є речі, гроші та цінні

папери, інше майно, майнові права, послуги, результати робіт, інтелектуальної чи творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні чи нематеріальні блага [3]. На наш погляд, смерть одного з учасників спільної сумісної власності є тим юридичним фактом, який, порушуючи стабільність відносин спільної власності, призводить до «переформування» спільної сумісної в спільну часткову власність у рівних частках.

Література :

1. Конституція України : чинне законодавство станом на 15 травня 2015 р. (офіційний текст). – К. : Паливода А. В., 2015.
2. Сімейний кодекс України : чинне законодавство станом на 1 вересня 2015 р. (офіційний текст). – К. : Паливода А. В., 2015.
3. Цивільний кодекс України : чинне законодавство станом на 1 вересня 2014 р. (офіційний текст). – К. : Паливода А. В., 2014.
4. Постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 2 жовтня 2013 р. у справі № 6-79цс13. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/CAA6B08DBC494DDDC2257BF80047F2A0?OpenDocument&year=2013&month=10&](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/CAA6B08DBC494DDDC2257BF80047F2A0?OpenDocument&year=2013&month=10&)
5. Правовий висновок Верховного Суду України від 18 червня 2015 р. при розгляді справи 3 червня 2015 р. № 6-38цс15. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravovyi-front.com/news/events/454-vsu-zrobiv-visnovok-pro-pravovij-rezhim-majna-vnesenogo-do-statutnogo-kapitalu-yuridichnoji-osobi-odnim-z-podru>

УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: УМОВИ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ

Непочатова Дар'я

студентка юридичного факультету ПВНЗ «Європейський університет»

Усиновлення визнане в Україні пріоритетною формою влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновленою може бути та дитина, у якої розірвані юридичні стосунки з батьками. Тобто такі діти мають юридичний документ про те, що їхні батьки втратили батьківські права стосовно цієї дитини. Таким документом може бути рішення суду про позбавлення батьківських прав, свідоцтво про смерть батьків, нотаріально засвідчена відмова батьків від дитини, тощо.

Усиновлення дитини – це юридичний процес, під час якого рішенням суду створюються нові, постійні відносини між батьками та дитиною, і

який полягає у передачі батьківських прав та обов'язків від однієї родини до іншої, це прийняття у сім'ю дитину на правах народженої, з усіма правами та обов'язками, як з боку дорослих так і з боку дитини.

Зазвичай усиновлюються діти, які не мають батьків. Але досить часто усиновлюється дитина, яка має одного або й обох батьків. За таких обставин усиновлення дитини здійснюється за вільною згодою її батьків. Згода батьків на усиновлення має бути безумовною і може надаватися ними лише після досягнення дитиною двомісячного віку. Письмова згода батьків засвідчується нотаріусом.

Якщо мати або батько дитини є неповнолітніми, крім їхньої згоди, потрібна згода їхніх батьків. Мати чи батько дитини мають право відкликати свою згоду на усиновлення до набрання чинності рішенням суду про усиновлення. Лише в окремих випадках дозволяє проведення усиновлення без згоди батьків дитини, згідно ст. 219 Сімейного кодексу України (далі – СК України). Усиновлення дитини здійснюється без згоди батьків, якщо вони: а) невідомі; б) визнані безвісно відсутніми; в) визнані недієздатними; г) позбавлені батьківських прав щодо дитини, яка усиновлюється [1].

Без згоди повнолітніх батьків усиновлення дитини може бути здійснено, якщо судом буде встановлено, що вони не проживали з дитиною понад шість місяців без поважних причин, не виявляють щодо неї батьківської турботи та піклування, не виховують її.

Якщо хочуть усиновити дитину, у якої є опікун або піклувальник, то вони повинні теж письмово засвідчити свою згоду. Якщо опікун або піклувальник не дав такої згоди, то така згода може бути надана органом опіки та піклування. Якщо суд встановить, що усиновлення дитини відповідає її інтересам, воно може бути здійснено без згоди опікуна, піклувальника або органу опіки та піклування.

Відповідно до ст. 222 СК України в разі усиновлення дитини, яка не має батьків і перебуває у закладі охорони здоров'я або у навчальному закладі, потрібна письмова згода цього закладу [1]. Без згоди закладу охорони здоров'я, навчального закладу усиновлення може бути здійснено, якщо суд встановить, що воно відповідає інтересам дитини. Справи про усиновлення дітей, які проживають на території України, розглядаються районним (міським) судом за місцем проживання усиновленої дитини або за місцем проживання заявника (заявників).

Якщо сім'я хоче усиновити дитину, вони повинні написати заяву, можуть написати самотійно, або в присутності працівника служби у справах дітей та засвідчена цією особою. У разі коли одне з подружжя не може особисто з'явитися до служби у справах дітей для написання заяви, його заяву, засвідчену нотаріально, може подати дружина (чоловік). До заяви додаються такі документи: 1) копія паспорта або іншого документа,

що посвідчує особу; 2) довідка про заробітну плату за останні шість місяців або копія декларації про доходи за попередній календарний рік, засвідчена органами державної податкової служби; 3) копія свідоцтва про шлюб; 4) висновок про стан здоров'я кожного заявника (бланк видає працівник служби); 5) засвідчена нотаріально письмова згода з подружжя на усиновлення дитини (у разі усиновлення дитини одним із подружжя); 6) довідка про наявність чи відсутність судимості для кожного заявника; 7) копія документа, що підтверджує право власності або користування житловим приміщенням. Строк дії документів становить один рік з дня їх видачі, якщо інше не передбачено законодавством.

Протягом 10 робочих днів після отримання заяви про бажання усиновити дитину (з повним комплектом документів) Служба у справах дітей складає Акт про обстеження житлово-побутових умов майбутніх усиновлювачів, розглядає питання про можливість усиновлення дитини і готує відповідний висновок. Якщо цей висновок позитивний, заявникам присвоюється звання кандидатів в усиновлювачі, і дані про них заносяться до спеціальної книги обліку. Служба у справах дітей за місцем проживання дитини на підставі заяви кандидата в усиновлювачі протягом 10 робочих днів готує громадянам України висновок про доцільність усиновлення та відповідність його інтересам дитини для подання до суду. Фактичне усиновлення дітей в Україні здійснюється на підставі рішення суду. Усиновлювач зобов'язаний особисто забрати дитину з місця її проживання після пред'явлення копії рішення суду про усиновлення у присутності представника служби у справах дітей.

Література :

1. Сімейний кодекс України : чинне законодавство станом на 1 вересня 2015 р. (офіційний текст). – К. : Паливода А. В., 2015.

**МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА – ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ
ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ**

Білик Тетяна Олегівна

студентка ФА, Національний університет "Одеська юридична академія"

На сьогоднішній день тенденція до глобалізації спостерігається у всіх сферах життя, навіть злочини стають наднаціональними. Це явище звісно негативно впливає на розкриття злочинів, проте, наявність міжнародної правової допомоги є ефективним засобом протидії злочинності.

У ч.1 п.1 ст. 541 Кримінального процесуального кодексу України дається визначення, згідно з яким міжнародна правова допомога – проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою. Вважаємо, що законодавцем некоректно був застосований термін «правова допомога». Якщо звернутися до «Великого юридичного словника» то під правовою допомогою він розуміє державну, недержавна (приватна, комерційна) діяльність кваліфікованої допомоги фізичним та юридичним особам в розумінні, правильному застосуванні та дотриманні законодавства, консультації з юридичних питань та питань права, що спрямовані на захист та сприяють дотриманню прав і законних інтересів громадян. Якщо звернутися до доктрини, то Швець О.О. у своїй науковій роботі дає наступне визначення: правова допомога – будь-який вид чи сукупність видів юридичної допомоги, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини, особи, громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення. У свою чергу юридичну допомогу вчена визначає як аргументовану законодавством, правовими нормами та/чи практичним їх застосуванням, конкретизована правознавчим змістом допомога, спрямована на забезпечення реалізації, захисту або відновлення конкретного права чи свободи людини, громадянина, особи. Здійснюючи аналіз дефініцій, можна прослідкувати звуження змісту поняття правової допомоги у Кримінальному процесуальному кодексі України у порівнянні із доктринальними напрацюваннями. Зміст дефініції, наведеної у базовому кримінальному законі, не враховує такі аспекти правової допомоги як надання консультацій та рекомендацій з правових питань. Для подолання цієї невідповідності можна запропонувати два шляхи:

Перший і значно простіший шлях – внести зміни до КПК і термін «міжнародна правова допомога» замінити на «міжнародна допомога у проведенні процесуальних дій». Таким чином неузгодженість буде подолана, і це не вимагатиме ані значних фінансових вливань ані залучення значних організаційних чи трудових ресурсів.

Другий шлях передбачає реформування усієї системи надання міжнародної правової допомоги шляхом включення в неї діяльності консультативного та рекомендаційного характеру. З першого погляду таке твердження видається абсурдним, адже для надання консультації необхідно досконало знати законодавство тієї держави, яка потребує допомоги. Проте, окрім законів та нормативно-правових актів є ще тактика і стратегія досудового та судового слідства. Якщо в іншій державі стався певний злочин і її компетентні органи змогли знайти злочинця і притягнути його до кримінальної відповідальності, то інформація про особливості здійснення слідчих дій буде корисна іншій державі за наявності в неї аналогічного інциденту. Яким чином має відбуватися подібна процедура? По-перше, необхідно внести зміни до кпк, включивши у поняття «міжнародна правова допомога» надання консультацій і рекомендацій з правових питань. По-друге, необхідно створити єдиний реєстр, доступний лише для компетентних органів держав, у якому буде відображатися інформація про злочини, вчинені на території тієї чи іншої держави із їхнім детальним описом. По-третє, необхідно на законодавчому рівні закріпити поняття «міжнародний запит на надання правової консультації» та здійснити короткий опис цієї процедури, вказати на суб'єктів запиту та надання відповідної консультації, способи її здійснення, порядок компенсації витрат тощо. Таким чином, слідчий, прокурор зможуть скориставшись реєстром знайти аналогічну зі своєю справою, здійснити запит в іноземну установу та перейняти досвід закордонних колег. Звичайно, створення такого механізму, зокрема реєстру, потребує співпраці між органами державної влади на міжнародному рівні. Зокрема, можна запропонувати створення Україною міжнародної організації, метою діяльності якої буде сприяння у наданні рекомендацій і консультацій щодо тактики та стратегії, засобів і способів, порядку і особливостей здійснення досудового розслідування і судового слідства. Тобто, на таку організацію будуть покладатися обов'язки щодо організації співпраці зацікавлених держав, розроблення та впровадження в життя програми, відповідно до якої буде здійснюватися обмін досвідом, залучення держав до цієї програми, створення та контроль за веденням єдиного реєстру злочинів та ін. Також вважаємо що створення нашою державою такої організації та розроблення відповідної програми сприятиме підвищенню рівня України на міжнародній арені.

Звісно для законодавчого закріплення подібних новаторств необхідно більш детальне вивчення цієї теми, проте, вважаємо, що запропоновані ідеї зможуть збільшити показники розкриття злочинів та сприятимуть оперативності здійснення досудового слідства.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI
2. Большойюридическийсловарь [Текст] / [ред. А.Я. Сухарева, В.Е. Крутских]. – М.: ИНФРА, 2004. – 704 с.
3. Н.В. Хмелевська, «розмежування понять «правова допомога» та «юридична допомога» як основа цілісної правової», - електронний ресурс – режим доступу - <http://aau.edu.ua/visnyk/text25/12hvnspd.pdf>

СИСТЕМА ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Коршун Олександр Тарасович

студент, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Задля належної розробки відповідних заходів протидії злочинності, в тому числі кіберзлочинності, необхідна належна організація діяльності, як правоохоронних органів, так і вищих органів держави, яка відповідає вимогам, що ставляться до правової, незалежної та демократичної держави. Крім того, необхідне встановлення та усунення факторів, що позитивно впливають на існування та розвиток кіберзлочинності.

Необхідно зауважити, що незважаючи на прийняття на національному рівні нормативно-правових актів у сфері боротьби з кіберзлочинністю, її «уніфікований» склад до цих пір чітко не визначений, оскільки як можливості технічних засобів, програмного забезпечення, засобів телекомунікації, так і кримінальні хитрування самих кіберзлочинців, безперервно зростають з розвитком науково-технічного прогресу і відсталістю правових норм протидії .

Серед проблемних питань боротьби із злочинами в сфері комп'ютерних та Інтернет технологій в Україні виділяються наступні:

- недосконалість законодавства і пов'язані з цим питання кваліфікації й актуальності боротьби з комп'ютерною злочинністю;
- труднощі організації і проведення комп'ютерних експертиз;
- труднощі проведення заходів оперативно-технічного документування злочинних дій осіб;
- відсутність практики й механізмів розкриття «транснаціональних» комп'ютерних злочинів з територіально-

розподіленими й нестабільними в часі слідами, а також проведення надалі слідчих дій відносно осіб, які повинні дати свідчення в якості потерпілого, підозрюваного, свідка.

На підставі зазначеного, доцільним є виокремлення наступних заходів протидії кіберзлочинності, які повинні реалізовувати правоохоронні органи.

Доцільним є збільшення кількості планових та позапланових перевірок відповідними органами міністерства внутрішніх справ, підприємств, установ та організацій, діяльність яких прямо пов'язана з використанням комп'ютерних технологій або наданням інформаційних послуг, з метою виявлення випадків використання нелегального програмного забезпечення, так як використання останнього вкрай підвищує можливість вчинення будь-яких злочинних діянь з використанням комп'ютерних технологій.

Також, з метою протидії вчиненню злочинів в аналізованій сфері, необхідним заходом є збільшення кількості планових та позапланових перевірок правоохоронними органами заходів безпеки, які здійснюються, в першу чергу приватними охоронними організаціями, на об'єктах, що призначені для передачі інформації (супутникові вишки, автоматизовані телекомунікаційні мережі, серверні кімнати тощо).

Необхідною умовою протидії вчиненню злочинів в аналізованій сфері є встановлення жорсткого контролю за обігом будь-яких технічних засобів, що заборонені для використання у вільному обороті (технічні засоби для зняття інформації з каналів зв'язку, для прослуховування, для вирахування паролів тощо), які можна вільно придбати на певних інтернет-сайтах. Отже, необхідним заходом протидії кіберзлочинності є проведення правоохоронними органами робіт з відстежування зазначених сайтів з метою їх блокування та виявлення осіб, які займаються незаконним розповсюдженням вказаних предметів.

Необхідним заходом протидії кіберзлочинності, є перейняття досвіду діяльності правоохоронних органів інших країн у цій сфері. В першу чергу, відповідні підрозділи повинні аналізувати стан технічного забезпечення та технології, що використовуються для запобігання вчиненню зазначених злочинів (мається на увазі аналіз того, які саме технічні засоби, програмне забезпечення тощо використовуються у зазначеній сфері). Аналіз, наприклад, таких програм, як «Carnivore», що діє на території Сполучених Штатів Америки і спрямована на відслідковування та аналіз електронної пошти, системи СОРМ, що діє на території Росії, яка запроваджена з метою попередження та протидії використанню мереж електрозв'язку в злочинних цілях, а саме: організації терористичної діяльності, комп'ютерній та організованій злочинності, корупції, наркобізнесу, контрабанді, шпіонажу, розповсюдженню

порнографії та іншим протизаконним діям та інших програм, дозволів би суттєво покращити діяльність правоохоронних органів в аналізованій сфері.

Спеціально-кримінологічне запобігання також відноситься безпосередньо до діяльності правоохоронних органів, спрямоване головним чином на окремі соціальні групи, які привертають увагу суб'єктів запобігання: особи, що раніше вчинили злочини, звільнені з місць позбавлення волі, засуджені до видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, й особи, від яких можна очікувати внаслідок їх антисуспільної поведінки вчинення злочину, тощо. Отже, виявлення та облік осіб, які здійснюють (або схильні) злочинну діяльність у сфері комп'ютерних технологій є однією із центральних організаційних проблем, оскільки специфіка виявлення й наступної роботи з такою категорією осіб залежить від особливостей зазначеної категорії злочинів, на підставі наявності у осіб певних знань та їх роду діяльності. У зв'язку з чим, необхідними умовами для розроблення ефективних заходів протидії кіберзлочинності є аналізування особистості кіберзлочинця.

Дослідники визначають наступні типи осіб, які являють собою ймовірне джерело загрози глобальних мереж: внутрішні користувачі систем; незалежні хакери; службовці, минулі службовці, консультанти та тимчасові співробітники підприємств, установ та організацій, діяльність яких пов'язана із комп'ютерними мережами; комп'ютерні терористи; особи, що займаються, промисловим шпіонажем; співробітники іноземних розвідок; постачальники обладнання та програмного забезпечення; аудитори.

Встановлення тих чи інших обставин потребує, в першу чергу, здійснення працівниками відповідних підрозділів правоохоронних органів збору й аналізу інформації про оперативну обстановку й потенційні об'єкти запобігання, за допомогою використання (як окремо, так і комбіновано) таких методів, як: спостереження, бесіда, опитування, вивчення документів, проведення цільових заходів тощо.

Доцільним напрямком запобігання кіберзлочинності, також являється здійснення певних заходів відносно впорядкування користування мобільним зв'язком. Необхідно зауважити, що користування послугами мобільних операторів має місце у будь-яких сферах життєдіяльності суспільства, крім того, в окремих випадках підключення до того чи іншого мобільного оператора є необхідною умовою здійснення певних дій (наприклад, користування послугами Mobilebanking, підключення до послуги «Приват24» тощо), на підставі чого можна зробити висновок, що і зазначена сфера являється інформаційною, у зв'язку з чим також може підвергатися тим чи іншим злочинним проявам з застосуванням комп'ютерних технологій або

використана для вчинення аналізованих злочинів. Отже, доцільним є розроблення відповідними державними органами, що контролюють діяльність мобільних операторів, єдиного реєстру користувачів мобільних мереж, в якому б передбачалися ідентифікаційні дані абонента.

Науковий керівник: Пивоваров Володимир Володимирович, кандидат юридичних наук, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ШТРАФ - СПОСІБ ГУМАНІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ?

Осадчук Катерина Михайлівна
магістр права

У ХХІ столітті Україна набирає швидкий темп розвитку і переходу до європейських стандартів життя. Вводить у своє існування основні європейські принципи та цінності, однією із яких є гуманізація кримінальної відповідальності. Мабуть у жодній європейській країні немає стільки засуджених до позбавлення волі як у колишніх радянських країнах, зокрема і в Україні.

Основним елементом гуманізації кримінальної відповідальності є зменшення ролі такого покарання як позбавлення волі і збільшення значення ролі штрафу.

Штраф є найбільш м'яким покаранням в ієрархії кримінальних покарань, відповідно до Кримінального кодексу України (далі –КК України). Але у зв'язку із розвитком українського законодавства та прийняттям нових законів (наприклад, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011р.) стає під сумнів його місце в ієрархії, адже як найбільш м'яке покарання може застосовуватися до тяжких та особливо тяжких злочинів. Можливо, автори даного закону вважали, що коли особа вчиняє злочин (нехай навіть тяжкий чи особливо тяжкий), який за своїми наслідками не несе смерть потерпілого або будь яку шкоду здоров'ю, то винна особа є не настільки вже суспільно небезпечною, щоб її позбавляти волі та відривати від соціума. Адже поміщення особи до установ виконання покарань означає занурити дану особу у «тюремну» субкультуру, яка навпаки породжує злісних злочинців.

На цьому ґрунті виникає багато суперечностей серед науковців. Одні підтримують такі зміни, однак зазначають, що їх треба підкорегувати, інші науковці проти.

Можна розглянути позитивні та негативні сторони таких змін. Щодо позитивних сторін такої гуманізації :

1. Зменшення видатків на утримання установ виконання покарань;
2. Збільшення надходжень до державного бюджету;
3. Відсутність відриву винної особи від соціума та відсутність втрати родинних зв'язків;
4. Відсутність втрати здоров'я винною особою та зменшення розповсюдження інфекційних хвороб;
5. Зменшення впливу «тюремної» субкультури на створення злісних злочинців.

З іншої сторони існують негативні сторони такої гуманізації, до яких належать:

1. Неспіврозмірність тяжкості злочину з видом покарання.
2. Перебування винної особи на волі, що дає можливість повторного вчинення злочину.
3. Визначення штрафу як основного покарання, без відсутності альтернативних покарань за тяжкі та особливо тяжкі злочини.

На даний момент, неможливо однозначно визначити позитивну роль чи негативну зіграє застосування такого покарання як штраф відносно тяжких та особливо тяжких злочинів, через відсутність власного досвіду. Ми можемо тільки опиратися на досвід інших країн.

Відповідно до Кримінального кодексу Франції штраф відносять не до кримінальних покарань, а до виправних, тим самим вказуючи на роль такого покарання. Чинний Кримінальний кодекс Франції передбачає штраф за майнові злочини, однак у попередньому кодексі дана норма була відсутня. При цьому існують два різновиди штрафу: звичайний грошовий штраф і штрафодні. Покарання у вигляді штрафоднів полягає в обов'язку засудженого регулярно вносити до державного бюджету певні грошові суми. Грошовий штраф є другим видом основного покарання в КК Франції. Він призначається в денних ставках. Юридичній особі також може бути призначений штраф, у разі повторного притягнення до кримінальної відповідальності максимум штрафу подвоюється.

Згідно Кримінального кодексу Федеративної Республіки Німеччини штраф призначається за майнові злочини. Сплата грошового штрафу може бути розстрочено або відстрочено, тобто КК ФРН передбачає пільгові умови платежу грошового штрафу. Також з'явився новий вид покарання у Німеччині - майновий штраф, який призначається за корисливі злочини. Це покарання було введено Законом про боротьбу з нелегальною торгівлею людей, наркотиками та іншими формами проявів організованої

злочинності від 15 липня 1992 року. Основною метою законодавця, що вводив норму про майновий штраф в КК Німеччини, було вилучення прибутку, одержуваного в результаті злочинної діяльності організованих груп, і запобігання своєрідної реінвестиції грошових коштів у злочину сферу.

Як бачимо, у європейських країнах є чітке обґрунтування такого покарання, як штраф, та мета його застосування. Тому потрібно і нашим законодавцям чітко визначити мету такого покарання та за які злочини його застосовувати.

На думку, Мостепанюк Л.О. повинні існувати законопроекти які позитивно будуть відображатися на розвитку науки кримінального права, вдосконалення норм чинного КК, сприятиме гуманізації кримінальної відповідальності та зниженню офіційно визнаного рівня криміналізації суспільства, але лише за умови чіткого, правильного і логічно обумовленого їх розроблення.

Отже, зважаючи на вищевикладене, можна зробити висновок, що гуманізація кримінального законодавства все ж таки потрібна, однак потрібно більш повною мірою розкрити його потенціал в кримінальному законодавстві та визначити його чітке місце в ієрархії кримінальних покарань.

ПОНЯТТЯ МЕТОДУ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Старушкевич Анатолій Володимирович
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики юридичного факультету Європейського університету

Поняття методу розслідування кримінальних правопорушень є проблемою криміналістики щодо якої ще тривають дискусії науковців.

М. О. Подольний та Ю. В. Шляпніков, провівши опитування слідчих щодо знання ними методів криміналістики, дійшли висновку, що однією з причин нігілістичного відношення слідчих до проблем методу полягає в тому, що дотепер так і не вироблено його єдиного розуміння [5, с. 34-35].

Намагаючись сформулювати визначення методу розслідування В. Я. Колдін писав, що метод – система пізнавальних процедур, яка в будь-якій науці має свої особливості, обумовлені об'єктом пізнання, його властивостями стосовно слідчої діяльності. Метод застосований при розслідуванні – це певна система пізнавальних процедур або дій. Близьким по суті є визначення методу як динамічної системи, яку можна

розглядати як інтегративне поєднання мікро- і макродій слідчого для досягнення цілей розслідування. Тим самим, опираючись на це визначення можна стверджувати, що метод і стереотип дії – це те саме, або, принаймі, це надзвичайно близькі поняття. Однак загальноновизнаним у науці є правило, що не може існувати двох понять, які позначають те саме. Саме тому варто погодитися з тим, що під методом варто розуміти теорії, принципи, поняття, які ведуть до оптимізації криміналістичної діяльності й виконання прикладних криміналістичних завдань [3].

Специфічні особливості методу розслідування («методу організації розслідування» в його розумінні) виділив В. М. Шевчук : а) метод розслідування створюється для вирішення якого-небудь окремого проміжного завдання пошуково-пізнавальної діяльності слідчого по кримінальній справі; б) метод розслідування реалізується в рамках певного комплексу слідчих і інших дій, включених до тактичної операції; в) метод розслідування є цілісною інтегративною системою тактичних засобів, елементами якої слугують комплекси слідчих, організаційних, оперативно-розшукових і інших дій суб'єктів тактичної операції; г) структура методу розслідування визначається структурою тактичної операції; д) межі застосування методу розслідування обумовлені тією частиною пошуково-пізнавальної діяльності слідчого по виявленню, розслідуванню і профілактиці злочинів, яка «вписується» в рамки проведення тактичної операції [6, с. 55].

На думку Г. А. Густова, метод це – комплекс правил дій слідчого, належне виконання яких при дотриманні закону в певній мері гарантує одержання в справі нових знань і правильне виконання завдань досудового слідства [1. с. 15-16].

У дисертаційному дослідженні «Криміналістичні проблеми розслідування і попередження убивств в сучасних умовах» П. І. Івахов, запропонував свій погляд на поняття та структуру методу розслідування [2, с. 85-89]. На думку П. І. Івахова, метод, як система нормативного знання, матеріалізується в описі, який забезпечує можливість його сприйняття споживачем наукового продукту. У завершеному вигляді, опис методу розслідування повинен містити : а) понятійний апарат, який забезпечує однозначне розуміння термінів; б) весь комплекс цілей, які повинні бути досягнуті; в) засоби, застосовувані для реалізації методу; г) характеристику вихідної ситуації (пізнавальної й/або організаційної); д) послідовність проведення дій; е) рекомендації з адаптації методу до конкретних цілей, об'єктів, умов і засобів діяльності.

Метод розслідування в діяльності по розкриттю та розслідуванню злочинів може бути реалізований тільки шляхом проведення низки практичних дій, сукупність і послідовність яких відображають (і в той же

час реалізують) сутність методу. Ці дії є засобами його реалізації. Відомості про спеціальні засоби і прийоми є невід'ємною складовою методу розслідування й забезпечують виконання правил, які пропонуються даним методом [2, с. 85-89].

Під методом розслідування (у вузькому розумінні) Д. Н. Лозовський вважає – науково обґрунтовану, апробовану практикою, доступну для масового використання, описану з допомогою засобів наукової мови систему способів мисленевих і фізичних операцій, спрямованих на упорядкування діяльності по розслідуванню злочинів з метою складання плану розслідування – виконання його стратегічних завдань [4, с. 85].

Отже, узагальнюючи вищевикладене, у формулюванні поняття методу розслідування слід враховувати такі його важливі характеристики: а) це система пізнавальних процедур; б) ці процедури інтегровані в теорію або принципи; в) метод реалізовується в рамках комплексу слідчих і інших дій; г) він є цілісною інтегративною системою тактичних засобів; д) спрямований на оптимізацію та упорядкування діяльності по розслідуванню та досягненню цілей такого розслідування.

Література:

1. Густов Г. А. Проблемы методов научного познания в организации расследования преступлений : дисс. на соиск. учён. степ. докт. юрид. наук в форме научного доклада, выполняющего также функции автореферата. – М., 1993.
2. Ивахов П. И. Криминалистические проблемы расследования и предупреждения убийств в современных условиях : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ивахов П. И. – Калининград, 2005. – 246 с.
3. Колдин В. Я. Криминалистика: теоретическая наука или прикладная методология ? / В. Я. Колдин // Вестник Московского университета. – Серия 11. – Право. – 2000. – № 4. – С. 6.
4. Лозовский Д. Н. Методы расследования преступлений : монограф. / Лозовский Д. Н. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 168 с.
5. Подольный Н.А. Метод в криминалистике и его значение для практики расследования преступлений / Подольный Н. А., Шляпников Ю. В. // Следователь. – 2005. – № 12. – С. 34-36.
6. Шевчук В. М. Понятие тактической операции: научные взгляды и теоретические подходы / В. М. Шевчук // Митна справа. – 2004. – № 5 (35). – С. 52-58.

ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН: ОКРЕМІ НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Болокан Інна Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент, Запорізький національний університет

Як відомо, інноваціями є запроваджене нововведення, яке забезпечує якісне зростання ефективності процесів, яке витребуване суспільством. Таким нововведенням, безсумнівно витребуваним суспільством, є запровадження Законом України № 577-VIII від 02.07.2015 р. особливої форми колективних звернень громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування – електронних петицій, порядок подання яких з моменту внесення відповідних змін до Закону України «Про звернення громадян» регулює ст. 23-1 цього Закону.

Для підтвердження факту того, що така інновація є витребуваною суспільством, наведемо дані, підтверджені адміністрацією Президента: станом на 13.11.2015 р. (на офіційному сайті Президента розділ електронні петиції було запущено 28.08.2015 р., тобто за два з половиною місяця) всього українці подали майже 15 000 петицій Президенту (<http://www.rbc.ua/ukr/news/apu-otklonila-2-tys-347-elektronnyh-petitsiy-1447414755.html>).

Якщо з питанням хто такий Президент, який правовий статус Верховної Ради та Кабінету Міністрів України у пересічного громадянина питань не виникає, адже відповідні визначення закріплює Конституція України (ст.ст. 65, 102, 113 Конституції України) та інші законодавчі акти, то стосовно такого суб'єкта-адресата петицій як органи місцевого самоврядування все не так однозначно. Чітке визначення цього поняття у законодавчих актах відсутнє. У ст. 140 Конституції України вони лише перелічуються (сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи; районні та обласні ради). Базовий з питань місцевого самоврядування закон – Закон України «Про місцеве самоврядування», також не надає відповідної дефініції. Єдиним нормативно-правовим актом, в якому нам вдалося знайти щось схоже на визначення, є такий міжнародний документ як Угода про позику (Проект розширення доступу до ринків фінансових послуг між Україною та міжнародним банком реконструкції та розвитку від 23.06.2006 р.), де органи місцевого самоврядування визначаються як представницькі та виконавчі органи територіальних громад, сіл, селищ та міст України. Отже, актуальною проблемою вітчизняного законодавства є

відсутність (або недостатність) чітких дефініцій, що, звичайно, не сприяє процесам правозастосування.

Подати електронну петицію можна шляхом безпосереднього звернення на офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або на веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції. Враховуючи специфіку цього виду звернень, зрозумілим є й специфічні вимоги щодо їх змісту. Якщо при звичайному зверненні (ст. 5 Закону «Про звернення громадян») має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання; підпис заявника (заявників) із зазначенням дати, то в електронному зверненні, крім вказаного, має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним.

Законом встановлено, що відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції. Недоліком вказаної норми, на наш погляд, є її неконкретність, адже пересічному громадянину, на захист інтересів якого й розрахований вказаний Закон, з такого формулювання навряд чи зрозуміло, який саме вид відповідальності йому «загрожує» і за що саме.

Отже, попри важливість, актуальність та витребуваність законодавчого закріплення таких сучасних форм звернення громадян, як електронні петиції, законодавчі норми, якими ці питання регулюються, поки що є недосконалими (необхідним є, щонайменше, закріплення окремих дефініцій та конкретизування норм щодо видів відповідальності).

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Водоласкова Катерина Юріївна

кандидат юридичних наук, Державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Бориспіль»

Суспільство зіткнулося із серйозними наслідками екологічних проблем: зміна клімату, виснаження природних ресурсів, зростання бідності і т.д. Усунення цих та інших негативних наслідків, які завдаються навколишньому природному середовищу, потребує негайних практичних заходів цілеспрямованої державної політики для забезпечення екологічної безпеки.

Одним із таких заходів державної політики може і повинен стати прок'юрементний процес як дієвий інструмент державного управління у галузі екологічної безпеки. Практичне втілення цієї ідеї повинно бути

здійснено поступово та цілеспрямовано відповідно до основних засад поняття «екологічної безпеки». Зокрема, А. Б. Качинський розглядає екологічну безпеку як компонент національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними чинниками щодо навколишнього середовища [1].

Виходячи з цього визначення, державні закупівлі відіграють роль одного із практичних інструментів забезпечення екологічної безпеки в рамках цілеспрямованого державного управління у трьох основних аспектах, а саме:

1) державні закупівлі як регулятор національної економіки з метою стимулювання розвитку ринку та промисловості в напрямку забезпечення екологічної політики держави;

2) для визначення національної чи регіональної концепції, спрямованої на управління захисту навколишнього природного середовища;

3) забезпечення виконання державою своїх внутрішніх функцій, що стосуються надання товарів, робіт і послуг, які не мають негативного впливу та потенційних загроз на екологічну ситуацію в країні.

Вирішальна роль у запровадженні та ефективному функціонуванні заходів екологічної політики держави належить праву. Яскравим прикладом для нашої держави може бути європейське законодавство. Так, у 2004 році Рада та Європейський парламент прийняли дві директиви, спрямовані на уточнення, спрощення та модернізацію діючого європейського законодавства у галузі державних закупівель (Директива 2004/18 / ЄС 2 та Директива 2004/17 / ЄС) [2].

Так, наприклад, Директива 2004/18 / ЄС містить конкретну норму, що дозволяє вибирати переможця процедур закупівель з екологічних міркувань шляхом забезпечення внеску замовником «...у захист навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку, забезпечуючи при цьому можливість одержання найкращої цінової пропозиції для укладання подальшого контракту» [3].

Таким чином, з метою надання державним закупівлям статусу практичного інструменту публічного управління у галузі екологічної безпеки законодавство України повинне бути спрямоване на доповнення положеннями щодо включення екологічних вимог у технічних специфікаціях замовника; встановлення вимог до постачальників щодо можливості виконання ними екологічних договірних зобов'язань; застосування критеріїв винагороду на основі характеристик середовища.

Література:

1. Качинський А. Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення / А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2001. – 312 с.
2. Sustainable Procurement Guide. Environment Agency, United Kingdom, – 2002. –Електронний ресурс [Режим доступу]: <http://www.environment-agency.gov.uk>.
3. Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts. – Електронний ресурс [Режим доступу]:<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT>.

ПОДАТКОВО-ПРАВОВА ПЕНЯ: КОМПЕНСАЦІЙНА САНКЦІЯ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Дуравкін Павло Михайлович

кандидат юридичних наук, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Відповідальність за порушення податкового законодавства поєднує різні моделі (конструкції) юридичної відповідальності: правопоновлюючу (компенсаційну) та штрафну (каральну) [6, с. 200]. Згідно із п. 111.2 ст. 111 Податкового кодексу України фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені [7]. Нарахування пені паралельно із застосуванням інших штрафних санкцій за податкові правопорушення пояснюється можливістю одночасного застосування каральних (штрафних) та правовідновних (пеня) санкцій [13, с. 21].

В той же час можна зустріти заперечення стосовно віднесення пені до санкцій на тій підставі, що це суперечить конститутивній ознаці податкового правопорушення – винності [3, с. 22]. Однак податкові санкції передбачають іноді застосування покарання незалежно від характеру провини платника, зокрема пеню нараховують автоматично при затримці податкових платежів [6, с. 23]. Крім цього, при стягненні пені, з суб'єктивного боку правопорушення, вина платника полягає в затриманні сплати відповідного податку [13, с. 18]. Отже, пеню слід вважати санкцією, яка застосовується за умисне або з необережності прострочення платником сплати належних сум податків і зборів, що спричинило затримання їх надходження до відповідних бюджетів.

Так, пеня є різновидом фінансових санкцій на тій підставі, що умовою її нарахування є порушення вимог норм податкового законодавства про своєчасність сплати податків і зборів [13, с. 18].

Зокрема, згідно з п. 126.1 ст. 126 Податкового кодексу України відповідальність у вигляді штрафу застосовується у разі якщо платник податків не сплачує грошове зобов'язання протягом визначених строків [7]. У свою чергу, відповідно до підпункту 129.1.1 п. 129.1 ст. 129 Податкового кодексу України пеня нараховується після закінчення встановлених строків погашення грошового зобов'язання [7]. Наведені підстави застосування штрафу і нарахування пені збігаються, оскільки є відображенням порушення строків сплати податків і зборів.

Тож справедливо, що за несплату належної суми податку до платника мають бути застосовані санкції у вигляді штрафу та пені [11, с. 59]. При цьому штрафи, будучи додатковими матеріальними втратами для платника податків, які виникають у результаті порушення відповідних вимог податкового законодавства, не протиставляються санкціям. Відтак цього не повинно робитись і стосовно пені, яка відрізняється від штрафів лише тим, що нараховується виключно у відсотках і лише за прострочення сплати податків і зборів.

Водночас уявляється не зовсім справедливим розгляд пені як штрафної санкції [11, с. 61]. Останньою варто вважати штраф, застосування якого передбачає покарання за порушення норм податкового законодавства. Тоді як пеня є заходом фінансово-правової відповідальності, яка здійснює компенсаційну функцію [1, с. 94]. Виконання цієї функції якраз і відрізняє пеню від штрафних (каральних) санкцій, а отже, дає можливість їх одночасного застосування.

При цьому думається, що є перебільшенням ролі пені пропозиція виключити фінансово-правові штрафи із системи норм податкового права України, залишивши в ній лише правовідновлювальну санкцію – пеню [9, с. 89]. Кожна з цих санкцій має своє функціональне навантаження. Правовідновний характер пені проявляється в превентивній та компенсаційній функціях, а штрафи забезпечують виконання функцій превенції та покарання.

У зв'язку з цим не можна оминати увагою міркування стосовно того, що виникнення дефіциту державного бюджету зумовлено цілою низкою економічних факторів, виходячи з чого, необґрунтованим є покладення на пеню функції компенсації такої шкоди [12, с. 54]. Контраргументом у даному випадку уявляється зауваження, що дотримання компенсаційної функції пені з врахуванням інфляційних процесів в економіці стало можливим з використанням такого економічного показника, як облікова ставка Національного банку України [1, с. 93]. Адже згідно з п. 129.4 ст. 129 Податкового кодексу України пеня нараховується із розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України [7]. Тому розмір пені має відповідне економічне обґрунтування – «орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів» [8, ст. 1].

Відтак багато вчених приходять до висновку, що за рахунок пені компенсуються втрати публічних грошових фондів, шкода, збитки, завдані майновим інтересам держави та органів місцевого самоврядування у зв'язку з несвоєчасним надходженням податків і зборів [4, с. 14; 5, с. 27; 6, с. 153; 10, с. 43 та ін.]. Особливість компенсаційної функції пені в податковому праві полягає в тому, що вона є джерелом додаткових надходжень публічних грошових фондів [3, с. 21; 6, с. 154]. Тобто обчислення пені у відсотках від облікової ставки Національного банку України і збільшення за рахунок пені тієї суми, яка потрапляє до бюджету у зв'язку з несвоєчасною сплатою податків і зборів говорить на користь компенсаційності пені.

Крім цього, ще одним аргументом на бік компенсаційного значення пені можна вважати її нарахування за кожний день прострочення (наприклад, згідно із п. 129.4 ст. 129 Податкового кодексу України [7]). Тим самим на відміну від штрафів, при нарахуванні пені враховується не ступінь тяжкості вчиненого порушення, а його тривалість. Можливість же застосування поряд із пенею штрафу (наприклад, п. 126.1 ст. 126 Податкового кодексу України [7]), як раз і виключає пеню з переліку штрафних санкцій, залишаючи її при цьому санкцією, відповідно, – компенсаційною.

У зв'язку з цим важливим аспектом є «база нарахування пені», тобто та сума, на яку пеня нараховується [2, с. 146]. Зокрема, відповідно до п. 129.4 ст. 129 Податкового кодексу України пеня нараховується на суму податкового боргу (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності) [7]. Однак у наукових дослідженнях справедливо звертається увага на те, що оскільки стягнення пені пов'язано із затриманням сплати податку, то її нарахування на інші суми є неправомірним [13, с. 21]. Виходячи з цього, нарахування пені на суму штрафів за нормами податкового законодавства України надає їй карального характеру, а отже суперечить її компенсаційному призначенню. Тому необхідним є внесення змін до Податкового кодексу України, у результаті яких пеня повинна нараховуватись тільки на суму несплачених вчасно податків і зборів.

Таким чином свідченням компенсаційності пені є її нарахування на суму несплачених вчасно податків і зборів та обчислення у відсотках від облікової ставки головного банку країни за кожний день прострочення їх сплати. Іншими словами при застосуванні пені важливим є не еквівалентне простроченню покарання боржника, а компенсація невчасного надходження до бюджетів певної суми податків і зборів, розмір якої (в сукупності із обліковою ставкою і строком прострочення) і визначає розмір пені. Ознакою ж пені як санкції є її додатковість до суми несплачених вчасно податків і зборів, тобто збільшення за рахунок пені тієї суми коштів, яку платник зобов'язаний перерахувати до відповідного

бюджету і, як наслідок – зазнання платником додаткових майнових втрат (так само, як і у випадку сплати штрафів).

Література:

1. Будько З. М. Функціональне призначення пені в податковому праві / З. М. Будько // Вісник Запорізького державного університету. – 2004. – № 1. – С. 92-94.
2. Дуравкін П. М. Забезпечення виконання податкового обов'язку : монографія / П. М. Дуравкін. – Х. : Право, 2013. – 192 с.
3. Запорожец С. К. Пеня как способ обеспечения бюджетных доходов / С. К. Запорожец // Теорія та практика державного управління : матеріали наук.-практ. конф., (Харків, 27 листоп. 2003 р.). – Вип. 7 : Бюджет та фінансовий контроль у державному управлінні. – Х. : Магістр, 2004. – С. 21-23.
4. Кириченко В. В. Способи забезпечення виконання податкового обов'язку : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Вероніка Володимирівна Кириченко. – Ірпінь : Нац. акад. держ. податк. служби України, 2005. – 20 с.
5. Латыпова Е. У. Обеспечение исполнения обязанности по уплате налогов и сборов: финансово-правовой аспект : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Елена Ураловна Латыпова. – М. : Мос. гос. ин-т межд. отношений (Ун-т) МИД России, 2004. – 31 с.
6. Податкове право : навч. посіб. / [Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, Д. А. Кобильнік та ін.] ; за ред. М. П. Кучерявенка. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755–VI // Голос України. – 2010. – № 229-230.
8. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р., № 679-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 29. – Ст. 238.
9. Спасибо В. Фінансово-правові штрафи у податковому праві України / В. Спасибо // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 5. – С. 87-89.
10. Стрельников В. В. Правовой режим пени в налоговом праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Вадим Валентинович Стрельников. – Воронеж : Воронежский гос. ун-т, 2003. – 196 с.
11. Усенко Р. Штраф і пеня в податковому та цивільному праві: порівняльний аналіз / Р. Усенко // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 5. – С. 58-61.
12. Усенко Р. А. Фінансові санкції за законодавством України : монографія / Роман Анатолійович Усенко. – К. : Дакор : КНТ, 2007. – 168 с.

13. Філіпов В. Відповідальність за несвоєчасну сплату податків (пеня в податковому законодавстві) / В. Філіпов, А. Папаїка, Є. Белінський // Підприємництво, господарство і право. – 1996. – № 5. – С. 18-22.

ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Шаталова Лариса Миколаївна

асистент кафедри теорії та історії держави і права ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Велике значення на сучасному етапі здійснення модернізаційних процесів у системі органів публічної адміністрації сфери освіти і науки мають форми публічного адміністрування, які відображають пошук найоптимальнішого розподілу функцій держави. Широке коло завдань і функцій МОН України обумовлює використання різних форм публічного адміністрування. Однак, розмаїття думок щодо обґрунтування та розмежування форм діяльності центральних органів публічної адміністрації і сьогодні є предметом багатьох дискусій, що є підтвердженням необхідності подальших досліджень.

Форма публічного адміністрування МОН України – це зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються посадовими особами міністерства, його структурних підрозділів, консультативно-дорадчими органами та органами громадського контролю щодо реалізації завдань у освітньо-науковій сфері в правових і організаційних межах.

Форми публічного адміністрування міністерства прямо чи опосередковано визначені у нормативно-правових актах, за допомогою яких держава регулює діяльність публічної адміністрації. Вони закріплюються в Конституції України (ст. ст. 85, 106 та 117), законах (наприклад, «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеве самоврядування»). Норми, закріплені у законах на стадії їх застосування потребують уточнення та конкретизації, тому суб'єкти публічного адміністрування у освітньо-науковій сфері видають підзаконні нормативні акти управління, в яких встановлюють додаткові правила поведінки, необхідні для реалізації законів: положеннях, регламентах, інструкціях з діловодства (Інструкції з діловодства у Міністерстві освіти і науки України, затвердженій наказом МОН від 09 квітня 2013 р. № 424) тощо. Безпосередньо форми публічного адміністрування МОН визначені у Положенні про МОН та положеннях про консультативні, колегіальні та дорадчі органи МОН України: колегію МОН, акредитаційну комісію, атестаційну колегію, громадську раду.

Залежно від обраного критерію вченими-адміністративістами виділяються різновиди та класифікації форм публічного адміністрування: за способом реалізації методів управління (В. Колпаков); за значенням наслідків (О. Ярмиш та В. Серьогін) [1, с. 49]; за ступенем правової регламентації (В. Столбовий); структурні і процесуальні (Ф. Бортняк) [2, с. 7] тощо.

Традиційним для вітчизняної адміністративно-правової науки є поділ форм діяльності публічної адміністрації на правові та неправові. Проте слушною є думка науковців, які називають неправову форму організаційною, адже у правовій державі органи публічної адміністрації здійснюють діяльність на основі права та у межах закону. Такий поділ відображає специфіку та різноманітність форм діяльності МОН, дає можливість охопити весь спектр його діяльності як суб'єкта публічної адміністрації. Але, на наш погляд, дана класифікація потребує подальшого дослідження та удосконалення.

Правова форма публічного адміністрування МОН освітньо-науковою сферою – це діяльність, пов'язана зі створенням юридичних актів, яка залежно від характеру дій з нормами права може бути нормотворчою, установчою, контрольно-наглядовою та правозастосовною. Може здійснюватися шляхом: прийняття нормативно-правових актів; прийняття індивідуальних актів; надання адміністративних послуг; здійснення реєстраційних дій, ведення реєстрів.

Усі форми публічного адміністрування за винятком окремих організаційних дій підлягають адміністративно-правовому регулюванню, від максимально деталізованого стосовно правових форм і дещо звуженого, загального – щодо організаційних. Правові форми публічного адміністрування МОН України існують у тісному зв'язку з організаційними (неправовими). Видове розмаїття організаційних форм є досить багатоманітним і постійно змінюється із плином часу та вимагає відповідної правової регламентації.

Організаційна форма діяльності МОН України уособлює порядок, в якому міністерство реалізує свої функції або здійснює своє призначення. Організаційна форма – це фактична діяльність, пов'язана зі встановленням зв'язків між різними суб'єктами, яка не породжує юридичних наслідків для суб'єктів управлінських відносин, а полягає у повсякденній діяльності упорядковуючого характеру міністерства та його структурних підрозділів.

В юридичній літературі доволі часто виокремлюється організаційно-правова форма діяльності. Деякі автори розглядають її як проміжну, між правовою та організаційною, інші вважають її частиною правової форми публічного адміністрування, треті відносять до основного виду організаційної форми.

На сучасному етапі розвитку нових форм публічного адміністрування організаційно-правова форма набуває нового значення і потребує більш детальної правової регламентації. Для обґрунтування виділення окремої організаційно-правової форми публічного адміністрування МОН, вважаємо можливим застосування підходу вчених-конституціоналістів, але з деякими уточненнями. Так, О. М. Анохін визначає організаційно-правову форму як спосіб розподілу членів органу у найбільш оптимальні колективні чи одноособові утворення, в рамках яких забезпечується виконання компетенції органу [3, с. 10]. Наприклад, в МОН України такими колегіальними утвореннями є колегії, комісії, ради, одноособовими – міністр, заступники міністра, керівники департаментів, управлінь, відділів. Колективні форми взаємодії членів консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів МОН забезпечують підготовку, обговорення рішення до розгляду в засіданнях, тобто включає як організаційні дії, так і прийняття рішення (наказу МОН). Одноособові форми взаємодії – розгляд і вирішення справи по суті та затвердження рішень цих органів.

Таким чином, на нашу думку, організаційно-правова форма публічного адміністрування МОН України – це колективні види дій, які поєднують у собі ознаки правових та організаційних. Правом встановлюється лише загальна процедура проведення засідання колегіальних органів та водночас не регламентується порядок її проведення, міністерству надається широка можливість самостійного вибору форм їх діяльності. До організаційно-правової форми публічного адміністрування МОН України слід віднести засідання консультативних, колегіальних, дорадчих органів, які діють при МОН України: колегія МОН; атестаційна колегія; акредитаційної комісія, громадська рада при МОН України.

Література:

1. Ярмиш О.Н., Серьогін В.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник. – Харків: Вид-во Національного університету внутр. справ, 2002. – 653 с.
2. Бортняк Ф.В. Форми та методи діяльності державної виконавчої служби: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ф.В. Бортняк. – К., 2008. – 16 с.
3. Анохін О.М. Постійні комісії (комітети) Верховної Ради України: правові питання організації та діяльності: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02/ Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 1997. – 23 с.

УЧАСТЬ В ГРОМАДСЬКИХ РОБОТАХ ЯК ПІДХОДЯЩА РОБОТА У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ»

Мокрицька Наталія Петрівна

*кандидат юридичних наук, Львівський державний університет
внутрішніх справ*

Відповідно до змісту ст. 24 Закону України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р № 5067-VI одним з заходів сприяння зайнятості безробітних, який спрямований на забезпечення відповідності рівня професійної кваліфікації працездатних осіб потребам ринку праці, створення умов для активного пошуку роботи безробітними, підвищення конкурентоспроможності осіб на ринку праці є забезпечення участі безробітних у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру.[1]

Багато вчених, зокрема Н. Б. Болотіна, В. С. Венедиктов, В.В. Жернаков, М.І. Іншин, В.Г. Ротань, С. А. Сільченко, П. Д. Пилипенко, С. М, Прилипко, В. І. Прокопенко, О.І. Процевський, М. М. Хуторян, О. М. Ярошенко зверталися до проблематики виконання громадських робіт в процесі науково-практичних досліджень строкових трудових правовідносин. Однак стрімке законодавче реформування системи надання соціальних послуг в процесі пошуку роботи потребує подальшого опрацювання означеної теми, що обумовлює її актуальність.

Передусім важливо відзначити, що до основних завдань центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, його територіальних органів розмежовано сприяння громадянам у підборі підходящої роботи та участь в організації проведення громадських та інших робіт тимчасового характеру. Їх здійснення загалом відбувається шляхом забезпечення надання соціальних послуг відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" та цього Закону (ст. 22 Закону України «Про зайнятість населення»

Згідно ч.2. ст. 7 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 02.03.2000 р. № 1533-III[2] до видів соціальних послуг, які надаються за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття належить пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом організації громадських робіт

для безробітних у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.[3]

Проте, на нашу думку, поняття «пошук підходящої роботи» та «сприяння у працевлаштуванні» не є тотожними. Забезпечення участі безробітних у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру, як видається, не варто вважати соціальною послугою пошуку роботи. Зазначимо, що в українській мові поняття «забезпечувати» є багатоаспектним. Воно вживається у таких значеннях як «створювати надійні умови для здійснення чого небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-небудь від небезпеки». [4, с. 1177] Щодо поняття «сприяння», то у довідковій літературі воно позначає дію за значенням сприяти, тобто створювати відповідні умови для здійснення чого-небудь, викликати бажання виконувати якусь дію.[4, с. 1377]

Зокрема, якщо співвіднести положення ч.2. ст. 7 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття"[2] зі ст. 24 Закону України «Про зайнятість населення»[1], то можна зробити висновок, що забезпечення участі безробітних у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру не передбачає пошуку підходящої роботи, а лише сприяє зайнятості. На нашу думку мова йде про створення умов для активного пошуку роботи безробітним шляхом організації громадських робіт та інших робіт тимчасового характеру.

Такий підхід, як видається, має також важливе практичне значення. Адже згідно ч.7 ст. 46 Закону України «Про зайнятість населення»[1] на законодавчому рівні визначені категорії громадян, для яких участь в громадських роботах, тривалістю понад один місяць буде вважатися підходящою. До них належить безробітні, які не мають професії, або такі, що працювали на роботах, які не потребують спеціальної підготовки, та перебувають на обліку в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, більш як шість місяців. Норма ця поширює свою дію також на громадян, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (більш як 12 місяців) перерви за умови, що така робота буде відповідати їх освіті, професії (спеціальності), професійному досвіду, зокрема за спорідненими професіями.

На переконання Шабанова Р. відмова від громадських робіт для осіб, для яких вона законом вважається підходящою не може бути підставою для зняття особи з обліку і має бути виключена. Адже це не стільки обмежує право громадян на зайнятість, скільки право на працю, фактично примушує безробітного укласти трудовий договір чи залишитися без засобів до існування. Тому такі положення мають бути виключені з чинного законодавства як такі, що суперечать проголошеному принципу

добровільності праці, зокрема щодо участі в тимчасових громадських роботах.[5, с. 132] .

Разом з тим, у ст. 44 Закону України «Про зайнятість населення» передбачено з поміж обов'язків зареєстрованих безробітних дотримуватися письмових індивідуальних рекомендацій щодо сприяння працевлаштуванню, зокрема брати участь у заходах, пов'язаних із сприянням забезпеченню зайнятості населення. Відповідно до ст. 45 цього акту підставою для припинення реєстрації безробітного є дворазова відмови від пропонування підходящої роботи, а для безробітного, який вперше шукає роботу та не має професії (спеціальності), дворазової відмови від пропонування проходження професійного навчання. Проте ця норма не узгоджується з ч.7.ст. 46 цього закону, оскільки тут іде мова про осіб, які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності).

З огляду на вищевикладене, можна зробити висновок, що мета організації таких робіт полягає у тому, щоб надати можливість безробітному скористатися такою соціальною послугою. Однак жодного обов'язку для людини вона не несе. Зобов'язання державних органів щодо організації громадських робіт не передбачає необхідної участі у них особи, це лише один з варіантів можливого тимчасового працевлаштування з огляду також на те, що дворазова відмова безробітних від участі в громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру не є підставою для зняття особи з обліку.

Література:

1. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р № 5067-VI // Урядовий кур'єр від 12.09.2012 р. - № 164.
2. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 р. № 1533-III // Голос України від 11.04.2000 р.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації громадських та інших робіт тимчасового характеру» від 20.03.2013 п. № 175 // Урядовий кур'єр від 26.03.2013 р. - № 56.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)/Уклад і голов.ред. В. Т. Бусел.- К; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.- 1728 с. – С. 1177
5. Шабанов Р. Правова характеристика тимчасових громадських робіт як заходу сприяння зайнятості населення [Електронний ресурс] // Jurnalul juridic national : teories i practica -2015.- №1 – С. 131-135. Режим доступу : <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/1/28.pdf>

**ЛОТЕРЕЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ – ЧИ ДОЦІЛЬНО
СКАСУВАТИ МОНОПОЛІЮ?**

Білик Тетяна Олегівна

студентка ФА, Національний університет "Одеська юридична академія"

Згідно зі статистикою, наданою операторами державних лотерей, близько 4,5 млн. українців грають у лотереї. Це доволі суттєва кількість, а отже і регулювання цієї діяльності має здійснюватися на належному рівні. На сьогоднішній день у правлячих колах і не тільки можна почути пропозиції щодо ліквідації монополії держави на здійснення лотерейної діяльності. Проте, до яких наслідків може призвести така реформа спробуємо проаналізувати у цій статті.

Згідно з п.2 ч.1 ст. 1 Закону України «Про державні лотереї» лотерея - масова гра, незалежно від її назви, умовами проведення якої передбачається розіграш призового (виграшного) фонду між її гравцями і перемога в якій має випадковий характер, територія проведення (розповсюдження) якої поширюється за межі однієї будівлі (споруди), незалежно від способу прийняття грошей за участь у такій грі. Відповідно до ст. 365-1 Господарського кодексу України в Україні діє державна монополія на організацію і проведення лотерей. Проведення в Україні будь-яких інших лотерей, крім державних, заборонено. Таким чином, законодавець чітко висловив свою позицію щодо державної монополізації. Проте скептики такого підходу вважають що державна монополія є несправедливою по відношенню до перспективних підприємців і обмежує можливості ринкової економіки. Проте, ми вважаємо що в цілому державна монополізація є корисною. У лотерейній сфері, на відміну від інших галузей виробництва, незначні накладні витрати і не створюється додаткового продукту, що приваблює багатьох підприємців, однак у цьому ховається загроза безпеці держави, що тягне за собою безконтрольний та вільний розвиток лотерейної сфери в державі. При проведенні лотереї оператор хоч і тимчасово, однак одержує право на розпорядження величезними сумами зібраних коштів, які фактично йому не належать. Це призводить до можливості утворення фінансових пірамід у лотерейній сфері. Найяскравішим прикладом впливу азартної гри на політику та економіку держави є лотерея сліпих «ONCE» в Іспанії. Започаткований генералом Франком у 30-х роках минулого століття, лотерея на сьогодні являє собою структурний механізм, що є поєднанням кримінальних, політичних та економічних кіл. У кожній адміністративно-територіальній одиниці Іспанії лотерея має свої органи управління, що

дублюють державу. Рішення, прийняті на лотерейних парламентах, виносяться на розгляд державних представницьких органів та мають величезну підтримку. Держава практично не в змозі встановити контроль чи обмежити діяльність лотереї. При цьому на сьогодні «ONCE» вже не обмежуються виключно проведенням лотерей, організація має свої заводи, фабрики, медіахолдинги і разом з тим потужний вплив на суспільство.

Також масові азартні ігри (лотереї) за умови відсутності державних обмежень здатні істотно вплинути на суспільне здоров'я. Так, широковідомими є факти масових заворушень, викликані шаленими джек-потами у 70-90-х рр. ххст. в Німеччині, США тощо. Крім того, недостатній контроль держави за лотерейною галуззю врешті-решт ставить державу в залежність від недержавного оператора, який, відраховуючи значні фінансові кошти державному бюджету, здатен шантажувати державу, вимагаючи прийняття не вигідних для суспільства рішень під загрозою скорочення нарахувань.

Одним із найбільш негативних факторів впливу на економіку держави є роль грального бізнесу (у т.ч. лотерей) у формуванні тіньового сектора економіки. Безконтрольність азартних ігор дає можливість їх організаторам створювати практично необмежені можливості для легалізації брудних грошей і ухилення від оподаткування.

Державна монополія на проведення лотереї існує з кінця 40-х рр. хх століття в більшості розвинутих держав, таких як Франція, Німеччина, Велика Британія, Бельгія, Швейцарія. І це не дивно, адже запровадження монополії за класичною моделлю дає державам можливість збирати значні фінансові ресурси. Державна монополія на проведення лотерей була запроваджена в СРСР, що дозволило, зокрема, на 80% профінансувати Олімпійські ігри в Москві 1980р. А обсяг розповсюдження лотерей у Франції становить 6 млрд. євро на рік. Як ще один яскравий приклад можна розглянути Польщу, яка запровадила повну монополію на проведення лотерей ще в 1998р. внаслідок чого щорічні доходи її бюджету з цього джерела складають 600 млн. євро. Водночас Російська Федерація не прийняла рішення про введення державної монополії на запровадження лотереї і її бюджетні доходи з цього джерела є приблизно у 8 разів меншими, ніж у Польщі.

Таким чином вважаємо недоречною та шкідливою ліквідацію монополії держави на здійснення лотерейної діяльності, оскільки на відміну від інших видів підприємництва, де наслідком конкуренції є збільшення доходів фізичних осіб та бюджету, необмежена та неконтрольована державою лотерейна діяльність призводить до зростання рівня розчарування та зневіри людей у такий спосіб заробляння доходу, внаслідок чого відбувається зменшення обсягу покупок лотерейних білетів і доходів бюджету. Крім того, здійснення лотерейної діяльності

приватними підприємцями може відкрити нові горизонти для зростання тіньової економіки та послабити авторитет держави.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV
2. Закон України «Про державні лотереї» від 28.06.2015, підстава 222-19
3. Брагинский М.И. Правовое регулирование игр и пари // Хозяйство и право. – 2004. - №11
4. Ігнатенко В. Правова кваліфікація відносин, що виникають при проведенні ігор на парі // Підприємство, господарство і право. – 2003. - №1
5. Майданик Н.І Принципи проведення лотереї // Актіо – адвокатське об'єднання //Київ, Юстініан, 2010р. 100бс.

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ФОРМИ ДОГОВОРУ

Гриник Олесі Анатоліївни

*студентки факультету адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Технічний прогрес в наш час впливає на все більше сфер, зокрема і на правову. Конкретно це не могло не відобразитися на способах і формах укладення договорів. Сьогодні все більшого поширення набуває електронна форма договорів, і це не дивно, адже очевидними є її переваги: зручність, економія часу, коштів та ефективність у разі значної віддаленості контрагентів, що особливо актуально в господарській (зовнішньо-економічній) діяльності.

Відповідно до українського законодавства, електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Головна відмінність електронного документа від традиційного „паперового” полягає в тому, що не існує категоричної прив'язки документа до матеріального носія, а його обов'язковим реквізитом є електронний підпис, який має свою специфіку у використанні і характеризується складнішою процедурою його накладання за допомогою спеціальної технології.

Аналізуючи положення законодавства доходимо до висновку, що електронна форма правочину – це особливий різновид письмової форми, який потребує специфічного правового регулювання на відміну від звичайної „паперової” письмової форми. Специфіка даної форми, в першу чергу, проявляється ще на стадії оферти. Відповідно до ст. 11 Закону

України „Про електронний документ і електронний документообіг” такий документ вважається одержаним адресатом з часу надходження авторові повідомлення в електронній формі від адресата про його одержання, якщо інше не передбачено законодавством або попередньою домовленістю між суб'єктами електронного документообігу. При цьому відповідно до ч. 3 ст. 11 вказаного Закону у разі ненадходження до автора підтвердження про факт одержання надісланого електронного документа вважається, що електронний документ не одержано адресатом. Сторона, яка одержала оферту, повинна відправити повідомлення про одержання незалежно від того, буде пропозицію прийнято чи ні. Але ж така сторона не заінтересована відправляти таке повідомлення у разі небажання укласти договір. Тож, якщо сторона не надішле повідомлення про одержання оферти, інша сторона не зрозуміє, чи контрагент і справді не бажає укласти запропонований договір, чи він просто не одержав такої пропозиції, оскільки не надіслав повідомлення про одержання оферти. Відсутність вимог до структури і змісту такого повідомлення залишає сторонам право скласти цей електронний документ на свій розсуд. Сторони при цьому ризикують, що даний документ може бути не сприйнятий як доказ в суді не тому, що він має електронний вигляд, а тому, що не має реквізитів, які, на думку суду або іншої сторони, повинні бути в цьому повідомленні. Для врегулювання даної прогалини пропонується фіксувати час одержання електронного документа з моменту надходження електронного документа до спеціально створеної інформаційної системи для реєстрації вхідних документів. І тому, щоб повідомлення в електронній формі набуло юридичної сили, вважається необхідним вдатися до попереднього договірному врегулювання таких відносин, як це запропоновано у ст. 11 зазначеного Закону. Але такий договір, по-перше, сам має бути укладеним в „паперовій” письмовій формі, а по-друге, має поширюватися тільки на сторони, що його підписали. Необхідність укладання такого договору виникає і у разі посвідчення договору іншим видом електронного підпису, крім електронного цифрового, оскільки тільки останій врегульовано на рівні закону. Така система електронного документообігу є „замкнутою”, „закритою”, до неї не зможе приєднатися третя сторона без попередньої угоди. Об'єктивна необхідність укладання попередньої письмової угоди, як вже зазначено, гальмує увесь процес електронного документообігу.

Проблемним аспектом є також питання волевиявлення особи. Наприклад, при здійсненні торгівлі в мережі Інтернет укладання договорів часто здійснюється без безпосередньої участі людини з боку продавця. Йдеться про так званих «електронних агентів» - програми-роботи, які самостійно приймають рішення на основі даних, що містяться в програмі та фактичних даних, наданих в момент прийняття рішення. Сьогодні

прикладом такої програми є система обміну повідомленнями GE TRN (Trading Proces Network), яка забезпечує автоматизацію продажів, в тому числі погодження ціни. Як наслідок, волевиявлення сторін сприймається за допомогою програмного забезпечення при використанні автоматизованих систем, а при укладенні договору етап погодження волі кожної зі сторін зазнає істотної модифікації та породжує сумніви в тому, наскільки дії таких електронних програм відповідають реальному волевиявленню сторін договору, у зв'язку з чим виникає питання: чи породжує такий договір правові наслідки для його сторін. Тому в подальшому для уникнення спірних ситуацій пропонується вирішення даного питання врегулювати законодавчо.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що введення в господарсько-правовий оборот електронної форми укладення договорів є закономірним та ефективним кроком, проте ця сфера є специфічною, і, задля забезпечення ефективності її використання, необхідно законодавчо забезпечити гарантії правильної ідентифікації, врегулювати питання реальності волевиявлення та унеможливити ризики доступу сторонніх осіб.

Література:

1. Закон України від 22 травня 2003 року №851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг» Електронний ресурс: Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
2. Коваленко А. В. Електронні документи: проблемні аспекти укладання цивільно-правових договорів в електронній формі / А. В. Коваленко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2014. - № 4. - С. 154-158.
3. Кирилюк О. Ю. Правові аспекти специфіки укладення електронних договорів / О. Ю. Кирилюк // Право і суспільство. - 2014. - № 6.2(2). - С. 75-81.

**ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ – КАРДИНАЛЬНО
НОВИЙ ПОГЛЯД**

Білик Тетяна Олегівна

студентка ФА, Національний університет "Одеська юридична академія"

На сьогоднішній день ні для кого не є секретом, що права інтелектуальної власності в Україні грубо порушуюся. Причини цього банальні і давно досліджені: недосконала законодавча база, яка не встигає фіксувати і регулювати все нові і нові відносини, що виникають внаслідок технічного прогресу, низький рівень правосвідомості населення, особливості менталітету, низький рівень життя, за якого особи не мають фінансової можливості використовували ліцензійну продукцію. За таких умов здійснити захист авторських прав досить непросто, необхідна кардинальна реформа, яка змінить не лише законодавчу базу, алей принципи захисту авторських прав. Здійснивши аналіз проблеми, можна запропонувати наступний спосіб її подолання, який полягатиме у запровадженні системи штрафів за відсутність відомостей про автора. Тобто суб'єкт, який використовує об'єкт інтелектуальної творчої діяльності, зокрема цитує автора, зобов'язаний дати посилання на нього, інакше він буде підданий штрафу незалежно від того, чи принесла така дія шкоду для самого автора.

На перший погляд такий підхід здається дещо абстрактним та не зовсім зрозумілим, адже неможливо передбачити на законодавчому рівні увесь перелік ситуацій, коли необхідно зробити дане зазначення. Проте, якщо взяти до уваги лише той факт, яка кількість наукових робіт була продубльована та презентована недобросовісними користувачами як власна, який масив цитування книг в Інтернеті здійснюється без посилання на першоджерело, то така реформа виглядає виправданою. Виникає запитання, як має діяти такий механізм? Насправді все значно простіше, ніж здається на перший погляд. Для початку необхідно здійснити реформу на законодавчому рівні, тобто доповнити принцип обов'язкового зазначення авторства при будь-якому використанні об'єкту його інтелектуальної праці, зокрема при цитуванні, застосування заходів у вигляді накладання штрафних санкцій при невиконанні цієї вимоги. Вважаємо, що найдоцільніше закріпити такий принцип у вигляді доповнення статті Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Наступним кроком потрібно створити структурний підрозділ у Державній службі інтелектуальної власності України, якому надати адміністративні функції щодо розгляду спорів і накладанні штрафів на

недобросовісних користувачів. Постає запитання, яким чином даний підрозділ повинен отримувати інформацію про порушення? Можна припустити, що доцільним буде як власна ініціатива цього утворення, так і використання інституту заявників. Тобто, якщо особа стала свідком того, як порушилося авторське право іншої особи, вона повідомляє про це вищеназаний структурний підрозділ, підтверджуючи свої слова доказами. Як докази можуть виступати результати фото і відеофіксації порушення або ж заява про порушення, підписана не менше як двома свідками та першоджерело, де зазначаються відомості про справжнього автора. За наявності доказів, комісія, утворена у складі такого підрозділу, буде зобов'язана розглянути спір, та при доведеності вини недобросовісного користувача накладати на нього штраф.

Вважаємо недоцільним відносити розгляд і вирішення даних спорів до компетенції судів, проте доречно буде вказати на можливість оскарження рішення комісії в порядку адміністративного судочинства.

Отже, сучасне законодавство у сфері авторських та суміжних прав потребує докорінного реформування і як один із напрямків такої реформи можна запропонувати законодавче закріплення системи штрафів за використання об'єктів авторського права, зокрема його цитування без зазначення автора. Реалізацію такої штрафної системи слід покласти на структурний підрозділ Державної служби інтелектуальної власності України, який займатиметься вирішенням спорів та накладанням штрафів на недобросовісних користувачів.

Література:

1.ЗУ «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ

2.Ульянова, Г. О. Цивільно-правовий захист прав інтелектуальної власності від плагіату (проблеми теорії) монографія ; НУ "ОЮА

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Гриник Олеся Анатоліївна

студентка факультету адвокатури Національного університету

«Одеська юридична академія»

З розвитком технічного прогресу дія авторських прав охоплює все більше нових сфер життєдіяльності, основною і найбільш масовою серед яких є всевітня мережа Інтернет. Значущість суспільних відносин, що виникають у зв'язку з його використанням, не викликає сумніву. Проте це досить нова сфера, і її правові основи лише формуються. Як наслідок,

виникає чимала кількість спорів, вирішення яких вимагає від адвоката дослідження особливостей, які притаманні правам інтелектуальної власності в даній сфері.

Для початку, варто виділити специфіку суб'єктів захисту порушених прав в Інтернеті. Зафіксувавши порушення авторських прав, автор (або його представник) завжди може звернутися до суду з метою захисту своїх прав та вимагати компенсації за те, що без його відома було використано об'єкт інтелектуальної власності, а також за те, що у зв'язку з цим автором була втрачена певна вигода матеріального характеру. Відповідачем у таких справах може виступати як власник домену, так і сам провайдер, який дозволив на своєму сервері розміщення домену, що став віртуальною територією порушення авторського права. Однак, це буде можливим лише у випадку наявності інформації про фізичну або юридичну особу, що є адміністратором серверу чи домену. На жаль, зазвичай зазначені дані є невідомими, що практично унеможливує подання позову до суду. До того ж, важливо зазначити, що спір через порушене право авторства має розглядатися за місцем знаходження відповідача, а отже, якщо сайт, домен, провайдер тощо, зареєстрований у іншій країні світу, то судова справа має проводитися саме у цій державі. Завдання адвоката є довести суду, що місце вчинення порушення шляхом розміщення на веб-сайті об'єкта авторського права - територія України, перед цим обґрунтувавши наявність своєї юрисдикції в даних правовідносини наступними нормами:

- До правовідносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовується право країни, в якій вимагається захист цих прав;

- Одна з підстав визначення підсудності справ судам України - дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України

При розробці тактики захисту авторських прав в Інтернеті, перед адвокатом постає питання про забезпечення доказів порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. У випадку порушення авторських прав у мережі Інтернет такими даними можуть виступати публікації спірних об'єктів виключних прав на матеріальних носіях, нотаріальне засвідчення дати створення твору, дані пошукових Інтернет-систем, Інтернет-провайдерів, хостінг-провайдерів тощо. Однак, практично вагому доказову базу дуже важко зібрати.

Чинне законодавство, встановлюючи перелік об'єктів авторського права, також встановлює засоби захисту даних об'єктів від їх порушення. Відповідно, існують такі види засобів захисту авторського права: 1) Цифровий підпис, який надійно засвідчує належність документа певній особі. Файл-носій з вбудованим електронно-цифровим підписом має усі ознаки документа і може являти собою доказ для суду. 2) Цифрові марки

або цифрові водяні знаки, що наносяться за допомогою спеціального програмного забезпечення, яке вбудовує прихований код певного формату у файли. Їх особливість – стійкість до будь-яких операцій над документами. Цифрові водяні знаки ускладнюють протиправне комерційне використання об'єкта і можуть бути складовою доказів порушення прав. 3) Обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в Інтернеті, наприклад, бази даних комерційних сайтів і деяких електронних бібліотек та архівів доступні тільки за попередню плату. Можливе застосування «цифрових конвертів», що передбачають укладання угоди із власниками тих або інших ресурсів у мережі Інтернет. 4) Метод антикопії, або анти копіювання: створення web-депозитаріїв – існує сховище, куди депонуються в безумовному порядку усі можливі твори. Для цього особа подає заяву про те, що вона є автором твору із зазначенням його назви та коротким описом. Фіксується дата такого прийому твору, оформлюється свідоцтво про те, що певний об'єкт прийнято, яке видається заявнику. Даний засіб дає можливість довести наявність авторського права, порівняти твори, визначити справжнього автора. Також до видів засобів захисту авторського права в мережі Інтернет відносять попередження відвідувачів сайту про умови використання інформації та відповідальність за їх порушення; створення стандартних договірних умов контрактів між користувачами та провайдерами Інтернету. Для реалізації даного засобу захисту повинна бути проведена ідентифікація і облік усіх потенційних користувачів Інтернету таким чином, щоб вони мали змогу працювати у режимі онлайн тільки після укладання відповідних контрактів з оператором мережі та провайдером послуг.

Отже з усього вищенаведеного можна зробити висновок, що правове регулювання в даній сфері лише формується. На сучасному етапі момент є низка проектів, це і проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет», проект стратегії інноваційного розвитку України у 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. Як наслідок, в діяльності адвоката в основному використовується аналогія права, судова практика, в тому числі міжнародна, та власне загальні засади права інтелектуальної власності, що не можуть належною мірою забезпечити захист власника в мережі інтернет. Це, в свою чергу, встановлює завдання законодавчо визначити порядок захисту авторських прав в інтернеті, що суттєво зменшить кількість неточностей та суперечностей.

Література:

1. Аврамова О. Є. Проблеми захисту авторських прав в інтернеті / О. Є. Аврамова, О. І. Разіна // Вісник Національного технічного університету

"ХПІ". Сер. : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. - 2013. - № 6. - С. 26-29)

2. Кривошеїна І. В. Актуальні проблеми захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет / І. В.Кривошеїна, Н. О. Кухар // Держава і право. Юридичні і політичні науки. - 2014. - Вип. 64. - С. 173-180

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕННИХ СПОРІВ В ДОМЕННІЙ ЗОНІ .UA І У СВІТІ

Рижак Валентин Олегович

*студент факультету соціології та права Національний технічний
університет України "Київський політехнічний інститут"*

Перше доменне ім'я symbolics.com було зареєстровано тридцять років тому, у березні 1985 року. Протягом тридцяти років мережа Інтернет невинно розвивалась і стала невід'ємною частиною життя сучасної людини. На сьогоднішній день кількість реєстрацій доменів перевищує чверть мільярда, і це не дивно - Інтернет дозволяє встановити критично важливий зв'язок між підприємством та споживачем. Тому майже кожна компанія воліє мати свій веб-сайт, який споживач міг би легко відрізнити від інших, особливу увагу приділяють так званій адресі сайту – доменному імені, що найчастіше співпадає з назвою торговельної марки. Реєстрація доменних імен базується на принципі першості (англійською - first-come, first-served), що не дає права на доменне ім'я існуючій торговельній марці без безпосередньої реєстрації доменного імені. Це, в свою чергу, створює величезний простір для виникнення спорів щодо доменних імен.

Згідно ч.2 ст.124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. [1] Саме традиційні суди є найпоширенішим способом вирішення доменних спорів в Україні. Однак в усьому світі все більш популярним стає альтернативне врегулювання доменних спорів або ADR (alternative dispute resolution), оскільки це є дешевшим і більш швидким процесом.

Альтернативне врегулювання спорів – це способи вирішення спору без звернення до традиційних судів.

Альтернативне врегулювання доменних спорів може здійснюватися через:

- 1) переговори
- 2) медіацію
- 3) арбітраж.

Переговори – це спільний аналіз спору, перемови, з метою прийняття взаємовигідного рішення. В доменних спорах перемови найчастіше стосуються переделегування домену. Якщо сторони дійшли згоди, то домовленість треба юридично оформити.

Переговори є найпоширенішим альтернативним способом вирішення спору. Його основна перевага в тому, що він не потребує участі третьої сторони і є найдешевшим способом вирішення спору.

Однак переговори малоефективні, оскільки сторони мають дійти компромісу самотужки.

Наступним позасудовим способом вирішення доменних спорів є медіація.

Медіація – це процес переговорів, до якого сторони долучають нейтральну третю сторону – медіатора, що веде переговори, вислуховує аргументацію усіх сторін спору, і допомагає сторонам проаналізувати ситуацію і прийняти взаємовигідне рішення. Важливо розуміти, що медіатор – це посередник, а не суддя. Це значить, що рішення приймає не він, а сторони.

У порівнянні із переговорами медіація є більш ефективним способом вирішення спору, бо через налагодження посередником комунікації між сторонами перемовини є більш делікатними і професійними, а рішення сторони приймають більш свідомо та обізнано.

Медіація є популярним позасудовим способом вирішення спору в зарубіжних країнах, однак в Україні вона лише на початковому етапі свого розвитку.

Арбітраж – це спосіб вирішення спору незалежним недержавним органом, арбітражним судом, або, як його називають в Україні, третейським судом. Особливість вирішення доменних спорів у арбітражних судах полягає у спеціальному порядку і правилах вирішення доменних спорів.

У 1999 році ICANN (англійською - Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, українською - Інтернет корпорація з присвоєння імен та номерів) затвердила розроблену ВОІВ (Всесвітньою організацією інтелектуальної власності) UDRP (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy, українською - Єдина політика вирішення доменних спорів), позасудову процедуру і політику вирішення спорів, що стосуються доменних імен. UDRP діє для деяких доменних зон верхнього рівня, а саме, для всіх загальних (gTLD) доменів: .biz, .com, .info, .net, .org і т. д., а також для деяких національних (ccTLD) доменів - .hk, .in та інших.

UDRP не є законодавчим актом, однак є так званою контрактною нормою угоди про реєстрацію gTLD та деяких національних доменів. Згідно неї, підписуючи угоду реєстратор приймає підсудність одного з

п'яти провайдерів сервісу вирішення спорів (Азіатського центра вирішення доменних спорів, Національного арбітражного форуму, Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Чеського арбітражного суду арбітражного центру вирішення інтернет спорів, Арабського центра вирішення доменних спорів).

Рішення відповідного органу UDRP на користь позивача можуть бути лише про передачу або знищення доменного ім'я. Не дивлячись на те, що UDRP не є законодавчим актом, рішення його органу є обов'язковими до виконання через його контрактну основу. Наприклад, пункт 16.4 угоди про реєстрацію доменного імені Кіпру зазначає, що Ви погоджуєтесь, що Ваша ліцензія на використання доменного імені, підлягає розірванню або анулюванню відповідно до рішення, прийнятого Адміністративною Панеллю, що керується UDRP, прийнятою ICANN і комісаром відповідно до Порядку розгляду таких спорів.

В разі, якщо сторона незадоволена рішенням і воліє його оскаржити UDRP надає строк з десяти днів після винесення рішення для написання незадоволеною стороною заяви про порушення справи в традиційний суд, і якщо такий розгляд розпочато, реалізація рішення комісії UDRP призупиняється.

Розгляд справи органами UDRP займає в середньому сорок п'ять днів, що є однією з основних причин її популярності. У порівнянні із іншими системами вирішення спорів щодо доменних імен, в яких справи можуть тягнутись роками, така швидкість передачі доменного ім'я або його знищення можуть бути значно вигіднішими за відшкодування збитків, особливо у випадках, коли кіберсквотер є неплатоспроможним.

Друга, не менш важлива перевага в тому UDRP уникає юрисдикційних проблем. В договорі реєстрації доменів верхнього рівня .com, .org, .net, .biz та інших gTLD, а також деяких ccTLD вказуються певні органи, в яких можуть бути розглянуті справи.

По-третє, UDRP вважається дешевшою за судовий розгляд процедурою.

Однак треба розуміти, що вирішуючи спори у органах UDRP позивач відмовляється від переваг традиційного суду - наприклад, від можливості відшкодування збитків.

UDRP виявилась настільки оптимальною, що 71 одна країна прийняла її без змін і корегувань для вирішення доменних спорів в позасудовому порядку. Серед них можна виділити Бразилію, Польщу та Румунію.

Деякі держави розробляли свою політику вирішення доменних спорів. Багато з них базуються саме на UDRP, про що неодмінно згадується у самій політиці (пункт 1.3 auDRP Політики вирішення спорів в

зоні .au – Австралія [2]) чи судових рішеннях (CEPANI - бельгійська ADR [3]).

Звісно, що ці системи мають відмінності від UDRP, бо вони розроблені як адаптація UDRP до національного законодавства беручи до уваги слабкі місця UDRP, що були знайдені після років практики.

Наприклад, CEPANI затверджує право апеляційного оскарження рішення в самій CEPANI при умові подачі апеляційної скарги у 15-ти денний строк після винесення рішення. Право сторін передати справу до традиційного суду також залишається.

В деяких державах були затверджені системи, що розвивались незалежно від UDRP. Особливої уваги заслуговує система Болгарії, оскільки ця система є дуже нетиповою і простою. Суть її в тому, що реєструючи доменне ім'я реєстратор може надати йому статус "захищеного", якщо доведе дійсне право на це домене ім'я. Це право може виникати за наданням документів, що підтверджують хоча б одну з чотирнадцяти підстав зазначених в пункті 5.5.1. Правил і умов реєстрації доменних імен зони .bg [4]. Серед пунктів, які є підставою для реєстрації доменного імені як «Захищеного» є особисті імена і юридичні найменування, товарні знаки, зареєстровані найменування публікацій, назва програми ЗМІ або шоу і т. п.

За наявності доменного спору позивач, який підтверджує своє відношення до доменного імені, може запросити передачу незахищеного доменного імені без будь-якої додаткової доказової бази. Такий процес є дуже швидким і, звісно, не виключає можливості передачі справи до суду.

В Україні доменний спір може бути розглянутий третейськими судами за наявності укладеної між сторонами третейської угоди. Україна не прийняла UDRP як політику вирішення доменних спорів. В Україні взагалі немає спеціальної політики вирішення доменних спорів. Доменні спори вирішуються третейськими судами на базі національного законодавства.

Рішення третейського суду обов'язкове до виконання і якщо не виконується добровільно, то підлягає примусовому виконанню в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження". Стаття 57 Закону "Про третейські суди" [5].

Серед недоліків української системи вирішення доменних спорів третейськими судами є те, що спір розглядається третейським судом лише, якщо сторони уклали третейську угоду, в якій погоджуються вирішувати спір в цьому органі. Тобто природа розгляду справи у третейському суді є суто договірною. Іншими словами, без згоди одного з учасників спору справа не може бути розглянута третейським судом.

По-друге, ефективність третейським судів знижує відсутність спеціальної політики вирішення доменних спорів в зоні .UA оскільки

доменні спори є специфічною ланкою спорів, яка потребує якнайшвидшого вирішення, оскільки кожен день зволікання може завдавати власнику торговельної марки збитків.

Проаналізувавши вищевикладене можна дійти висновку, що механізми вирішення доменних спорів є актуальною проблемою, оскільки доменні спори часто виникають і вимагають швидкого вирішення. В усьому світі все популярнішими стають альтернативні способи вирішення спорів: переговори, медіація і арбітраж. Зростання популярності ADR пояснюється значно швидшим і дешевим процесом.

В Україні ADR не є популярними. Це можна пояснити нерозвиненою матеріальною базою вирішення таких спорів, зокрема відсутність Політики, Правил і Порядку вирішення доменних спорів в зоні .UA.

Ґрунтуючись на цьому та вищевикладеному матеріалі, пропоную розробити систему вирішення доменних спорів, що буде заснована на досвіді зарубіжних країн та особливостях українського законодавства.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3>
2. Політика вирішення спорів в зоні .au [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.auda.org.au/policies/2010-05/>
3. Рішення бельгійського центру арбітражу та медіації CEPINA по справі номер No. 4014: fa.be [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.cepani.be/sites/default/files/generated/files/decisions/44014-fa.be_fa.be_.pdf
4. Правила і умови реєстрації доменних імен зони .bg [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.register.bg/user/static/rules/en/index.html#5.5>
5. Закону Про третейські суди [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1701-15/page2>

Науковий керівник: Попов Констянтин Леонідович, кандидат юридичних наук, доцент, факультет соціології та права Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

Коптюк Татяана TERMS THEORY OF LAW THE SOCIAL SYSTEM AND JURISPRUDENCE.....3

Гарасимів Тарас Зеновійович ПЕРЕДУМОВИ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ ЗГІДНО ФІЛОСОФСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЕРІХА ФРОМА.....5

Єрмакова Ганна Станіславівна МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ НОРМИ ЗАХИСТУ ПРАВА ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ.....7

Мартинюк Олексій Володимирович ПРОБЛЕМА ЕВОЛЮЦІЇ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ЖІНКИ В УКРАЇНІ (X – СЕРЕДИНА XVII СТ.) У ДОСЛІДЖЕННЯХ ВЧЕНИХ КИЇВСЬКОЇ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ ШКОЛИ.....10

Маськовіта Марія Миколаївна ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ПРИСЯГИ ПРАЦІВНИКА ОВС.....12

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Каспрук Оксана Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ.....16

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право

Замкова Ірина ПРАВО СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ В УКРАЇНІ.....19

Непочатова Дар'я УСИНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ: УМОВИ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ.....23

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Криминологія. Кримінально-виконавче право**

Білик Тетяна Олегівна МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА –
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....26

Коршун Олександр Тарасович СИСТЕМА ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ
КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ.....28

Осадчук Катерина Михайлівна ШТРАФ - СПОСІБ ГУМАНІЗАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ?.....31

Старушкевич Анатолій Володимирович ПОНЯТТЯ МЕТОДУ
РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....33

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

Болокан Інна Вікторівна ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ЗВЕРНЕНЬ
ГРОМАДЯН: ОКРЕМІ НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВЧОГО
ВРЕГУЛЮВАННЯ.....36

Водоласкова Катерина Юріївна ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК
ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....37

Дуравкін Павло Михайлович ПОДАТКОВО-ПРАВОВА ПЕНЯ:
КОМПЕНСАЦІЙНА САНКЦІЯ ЗА ПОРУШЕННЯ
ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....39

Шаталова Лариса Миколаївна ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ.....43

Трудове право та право соціального забезпечення

Мокрицька Наталія Петрівна УЧАСТЬ В ГРОМАДСЬКИХ
РОБОТАХ ЯК ПІДХОДЯЩА РОБОТА У ЗАКОНІ УКРАЇНИ
«ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ».....46

Господарське право. Господарське процесуальне право

Білик Тетяна Олегівна ЛОТЕРЕЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В
УКРАЇНІ – ЧИ ДОЦІЛЬНО СКАСУВАТИ МОНОПОЛІЮ?.....49

Гриник Олесі Анатоліївни ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ФОРМИ ДОГОВОРУ.....51

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

Білик Тетяна Олегівна ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ
ПРАВ – КАРДИНАЛЬНО НОВИЙ ПОГЛЯД.....54

Гриник Олеся Анатоліївна ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ
АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....55

Рижак Валентин Олегович АЛЬТЕРНАТИВНЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ
ДОМЕННИХ СПОРІВ В ДОМЕННІЙ ЗОНІ .UA І У СВІТІ.....58

Підписано до друку 4.12.2015
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 50 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net